

Eindevaluatie nieuw grondstoffenbeleid

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	1
1 Inleiding	1
2 Dienstverlening	3
2.1 Ervaringen inwoners met nieuwe grondstoffenbeleid	4
2.2 Ervaringen inwoners met inzameling GFT, PMD en papier/karton	6
2.3 Ervaringen inwoners met afvalcommunicatie.....	6
2.4 Ervaringen betrokken organisaties	8
2.5 Effecten invoering scheiding GFT bij hoogbouw en binnenstad	9
2.6 Effecten wijziging inzameling PMD bij hoogbouw en deel binnenstad	11
2.7 Effecten ondersteunende regelingen.....	12
2.8 Milieustraat.....	14
3 Milieu	16
3.1 Ontwikkeling aanbod afval.....	16
3.2 Scheiding afval en grondstoffen.....	20
3.3 Herbruikbaar afval in fijn restafval	21
3.4 Ontwikkeling scheiding GFT, PMD en papier/karton	22
3.5 Aan huis ingezamelde hoeveelheden per ophaalronde	23
4 Ongewenste effecten: ontwijkgedrag	24
4.1 Gedrag inwoners.....	24
4.2 Effecten in de openbare ruimte	24
4.3 Vervuiling gescheiden deelstromen (afkeur).....	28
4.4 Afvaltoerisme.....	29
4.5 Nulaanbieders: geen aanbod van restafval	29
5 Kosten	30
5.1 Afvalstoffenheffing totaal	30
5.2 Opbrengsten uit tarief voor restafval	33
5.3 Ervaringen inwoners met afvalstoffenheffing	37
5.4 Effect van tarifiering op hoeveelheid restafval	38
5.5 Uitgaven en opbrengsten nieuw grondstoffenbeleid voor gemeente	39
5.6 Kosten uitbreiding gescheiden inzameling	41
6 Openstaande actiepunten Strategienota	43
Bronverwijzing	44

Samenvatting en conclusies

Met de invoering van een nieuw grondstoffenbeleid zoals omschreven in de Strategienota grondstoffenbeleid Wijk bij Duurstede 2020 heeft de gemeente een belangrijke stap gezet naar een circulaire economie. Vanaf 1 april 2021 betalen inwoners een basisbedrag aan afvalstoffenheffing en daarnaast een bedrag per keer dat zij restafval aanbieden.

Daarnaast zijn de volgende ondersteunende maatregelen opgenomen in de Strategienota:

- expliciet aandacht voor negatieve effecten van het tariefsysteem
- maatwerk voor specifieke knelpunten en doelgroepen (ouderen of mensen met jonge kinderen)
- intensieve communicatie, voorlichting, educatie, controle/handhaving en opruimacties bij excessen en knelpunten
- verbeteren bestaande inzamelsystemen
- mogelijkheid voor speciale afvalstromen uitwerken
- aanscherpen acceptatiebeleid milieustraat
- milieustraat nieuwe stijl, waar mensen grof afval kunnen brengen gecombineerd met het verwerken, demonteren en verhandelen van grondstoffen

In het evaluatierapport zijn de resultaten van bijna twee jaar nieuw beleid te vinden. In december 2021 vond een tussentijdse evaluatie plaats over de eerste ervaringen met het systeem.

Voorliggende samenvatting beschrijft de belangrijkste conclusies uit het evaluatierapport en is zelfstandig te lezen.

Gebruikte informatie

De vooraf opgestelde vragen zijn beantwoord op basis van informatie uit de registraties van afvalinzamelaars over de ingezamelde hoeveelheden afval en grondstoffen, openbaar beschikbare gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Rijkswaterstaat, het bewonersonderzoek door Citisens, interviews met de betrokken organisaties, metingen in de openbare ruimte door iFocus/Cyber, de gemeentelijke registraties en de gemeentelijke financiële administratie.

Dienstverlening

Beantwoording vraag 1: Hoe ervaren onze inwoners het gewijzigde grondstoffenbeleid?

Inwoners van Wijk bij Duurstede zijn over het algemeen positief over het nieuwe beleid en de communicatie van de gemeente. Zes op de tien inwoners geeft de huidige manier van inzamelen van afval een (ruime) voldoende. Gemiddeld geven de geïnterviewde inwoners een 7,2. Dat was tijdens de tussentijdse evaluatie in het najaar van 2021 lager: een rapportcijfer 6,6. Positief zijn de geïnterviewden over het beter scheiden van afval en de positieve impact op het milieu. Meer dan twee derde is tevreden met het principe 'de vervuiler betaalt'. De meeste inwoners zijn tevreden over hoe en hoe vaak GFT, PMD en papier en karton wordt opgehaald (achtereenvolgens 68%, 64% en 79% is tevreden). Ongeveer de helft gaat anders om met afval scheiden en het aanbieden van afval, voornamelijk door beter te scheiden en langer opsparen van afval.

De bewoners die een onvoldoende geven - bijna vier op de tien - geven aan dat zij vooral graag zien dat GFT en PMD vaker wordt opgehaald, zeker in de zomer, om stankoverlast en ongedierte tegen te

gaan. Eén op de drie inwoners is ontevreden over hoe vaak het afval wordt opgehaald. Bijna de helft is niet tevreden over de stankoverlast die zij ervaren met de huidige manier van afvalinzameling. Twee op de vijf inwoners is niet tevreden over de kosten. Bij sommige mensen zijn er zorgen, bijvoorbeeld over afvaldump en over het gooien van afval in andermans container. Sommigen vinden het moeilijk om in te schatten wat de kosten zijn aan het einde van het jaar. Grotere gezinnen vinden het soms lastig om afval te scheiden.

Beantwoording vraag 2: Wat is het effect van de ondersteunende maatregelen?

Van de regeling babyluiers maken 348 adressen gebruik en van de regeling medisch afval 178 adressen. Van de vrijstellingsregeling (kwijtschelding) maakten 306 adressen gebruik. Per adres is gemiddeld € 287,75 vrijgesteld. Er zijn geen aanwijzingen dat er misbruik wordt gemaakt van deze regeling: het aantal inwerpen of ledigingen dat per adres gemiddeld is vrijgesteld ligt iets lager dan het gemiddelde van alle adressen.

Sinds december 2021 bieden ook de bewoners van de hoogbouw hun GFT gescheiden aan. Het is nog niet te zeggen of dit zorgt voor meer GFT, omdat de hoeveelheid tuinafval jaarlijks sterk schommelt als gevolg van de weersomstandigheden. Sinds januari 2022 bieden bewoners van de hoogbouw en de binnenstad PMD in zakken aan in plaats van in verzamelcontainers. Hiermee is de afkeur van het PMD sterk verminderd: sinds de introductie van de PMD-zakken is er één keer sprake geweest van afkeur.

Beantwoording vraag 3: Hoe ervaren onze inwoners de ondersteunende maatregelen?

Veruit de meeste gebruikers zijn tevreden over de regelingen voor babyluiers en medisch afval. De tevredenheid over de regeling vrijstelling afvalstoffenheffing is niet onderzocht. Bewoners die sinds eind 2021 de mogelijkheid hebben om gebruik maken van verzamelcontainers voor GFT (binnenstad en hoogbouw) lijken hier minder tevreden (42% is tevreden) over dan degenen die gebruik maken van eigen containers voor GFT (72% is tevreden). Deze vraag is echter bij de enquête door te weinig mensen uit de hoogbouw ingevuld en is daardoor niet representatief voor alle gebruikers van een verzamelcontainer voor GFT. De tijdens de straatgesprekken geïnterviewde inwoners lieten geen verschil in tevredenheid blijken.

Milieustraat

Bijna driekwart van de huishoudens gebruikt de milieustraat. Eén op de vijf bezoekers is er vaker dan 11 keer per jaar te vinden en 20 mensen bezoeken de milieustraat elke week of vaker. De meeste mensen zien graag ruimere openingstijden, waarbij de voorkeur uitgaat naar uitbreiding naar de zaterdagmiddag. Ongeveer een kwart wil daarnaast dat de milieustraat ook op maandag- en woensdagmiddag open is in plaats van 's ochtends. De meesten bezoeken de milieustraat het liefst zonder afspraak (81%).

De beheerder van de milieustraat en de afvalcoach constateren dat wanneer inwoners de milieustraat bezoeken, het betaald aanbieden van de restafval klike of restafvalzak nauwelijks onderwerp van gesprek is.

Beantwoording vraag 4: Hebben inwoners ideeën voor verbetering?

Ja, bewoners noemen verschillende ideeën om de afvalinzameling te verbeteren. Het vaakst genoemd zijn (1) vaker ophalen van GFT en PMD, vooral in de zomer (2) de openingstijden van de

milieustraat uitbreiden naar de zaterdagmiddag en eventueel op maandag- en woensdagmiddag openen in plaats van 's ochtends.

Milieu

In de Strategienota grondstoffenbeleid is het doel vastgelegd om de hoeveelheid restafval te verminderen tot 100 kilo per inwoner in 2020. In 2025 moet dit verder gereduceerd zijn tot 30 kilo. Dit doel is niet gehaald: in 2021 is 136 kilo grof en fijn restafval ingezameld en in 2022 gaat het naar verwachting (de definitieve hoeveelheden waren nog niet bekend bij het opstellen van de evaluatie) om 108 kilo. Voor het behalen van het doel van 2020 (100 kilo) en 2025 (30 kilo) zijn nog stappen nodig. Het einddoel voor 2050 is helemaal geen restafval meer.

Beantwoording vraag 5: In hoeverre draagt het nieuwe grondstoffenbeleid bij aan de vermindering van restafval?

Sinds de invoering van het betalen per keer dat restafval wordt aangeboden laat de hoeveelheid fijn restafval een duidelijke afname zien. In 2021 neemt dit af naar 115 kilo per inwoner en in 2022 komt deze naar verwachting uit op 89 kilo. In de jaren daarvoor lag het fijn restafval nog op ongeveer 140 kilo. Het grof restafval liet eerder een constante groei zien, waarbij in 2019 per inwoner 43 kilo grof restafval naar de milieustraat is gebracht. Dit daalt sinds 2020 naar ongeveer 21 tot 23 kilo grof restafval per inwoner.

De invoering van het betalen per keer dat restafval wordt aangeboden zorgt voor 9% meer afvalscheiding in 2022 ten opzichte van 2020.

Beantwoording vraag 6: Hoe doen we het ten opzichte van andere gemeenten wat de milieuaspecten betreft?

In vergelijking met de hele provincie Utrecht en gemeenten met dezelfde stedelijkheid komt in Wijk bij Duurstede minder restafval vrij. In vergelijking met andere gemeenten waar betaald wordt per keer dat er restafval wordt aangeboden ontstaat juist iets meer restafval.

Wijk bij Duurstede is vergeleken met twaalf andere Utrechtse gemeenten. In Wijk bij Duurstede ontstaat ongeveer 17 kilo minder restafval per inwoner dan gemiddeld in die gemeenten. Ten opzichte van het gemiddelde van de vijf Utrechtse gemeenten waar betaald wordt per keer dat er restafval wordt aangeboden ontstaat juist 16 kilo meer restafval. Er komt ongeveer 21 kilo minder restafval vrij dan gemiddeld in 38 gemeenten met dezelfde mate van stedelijkheid. Vergeleken met alle Nederlandse gemeenten waar betaald wordt per restafvalaanbieding komt in Wijk bij Duurstede 14 kilo meer restafval vrij.

Het scheidingspercentage van Wijk bij Duurstede ligt met 77% op ongeveer hetzelfde niveau als in andere gemeenten: 1% lager dan het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten waar men betaalt per aanbieding restafval en 1% boven het gemiddelde van gemeenten met dezelfde stedelijkheid. In vergelijking met de hele provincie Utrecht is de afvalscheiding in Wijk bij Duurstede veel hoger (58% in de provincie, het meest actuele cijfer dateert uit 2019).

Totale afvalscheiding neemt toe

De afvalscheiding in de gemeente neemt elk jaar toe: van 50% in 2013 naar een verwachte 77% in 2022. Elke beleidswijziging laat een duidelijke sprong zien. In 2019 zorgde de introductie van de PMD

kliks en het minder vaak ophalen van restafval voor 9% meer afvalscheiding. Het invoeren van het betalen per keer dat men restafval aanbiedt zorgt opnieuw voor 9% meer afvalscheiding: in 2021 gaat het om een toename van 5% en in 2022 om een verwachte toename van nog eens 4%.

GFT, PMD en papier/karton beter gescheiden

Sinds de invoering van het betalen per keer dat men restafval aanbiedt is meer GFT opgehaald en gooien inwoners minder GFT bij het restafval. In 2021 is 78% van het vrijgekomen GFT gescheiden. Ook het ingezamelde PMD nam toe, maar inwoners gooien toch evenveel PMD bij hun restafval als in voorgaande jaren. In 2021 hielden inwoners 79% van het vrijgekomen PMD gescheiden. De hoeveelheid opgehaald oud papier en karton is juist gedaald. Blijkbaar komt er minder van vrij, want inwoners gooiden in 2021 minder papier en karton in het restafval. In 2021 is 89% van het vrijgekomen papier en karton gescheiden.

Ongewenste effecten: ontwijkgedrag

Beantwoording vraag 7: In hoeverre heeft het gewijzigde grondstoffenbeleid geleid tot ongewenste effecten, zoals ontwijkgedrag?

Er zijn geen aanwijzingen dat het nieuwe beleid leidt tot ongewenste effecten. Buurgemeenten Bunnik, Utrechtse Heuvelrug en Houten ervaren geen verschil in de aangeboden hoeveelheden restafval. Uit een nulmeting en twee effectmetingen van zwerfafval, bijplaatsingen en afvalbakken blijkt ook dat het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte telkens voldoende is. Opgeruimd Wijk, de organisatie die met meer dan 100 vrijwilligers zwerfafval opruimt merkt geen verschil in de hoeveelheid zwerfafval. Een medewerker van Schoon Wijk, de organisatie die de prullenbakken leegt, ervaart dat de prullenbakken niet overstromen, maar wel voller zitten dan voorheen. Ook constateert Schoon Wijk dat er regelmatig afval in de prullenbakken zit wat er niet in hoort. Ten opzichte van de tussentijdse evaluatie constateert de medewerker iets meer dumpingen van bouwafval. De BOA die vanwege de evaluatie is geïnterviewd heeft de indruk dat het straatbeeld in 2022 schoner is dan in 2021.

Er belandt ook niet meer restafval dan voorheen in de gescheiden deelstromen. Er is nog nooit een vracht GFT afgekeurd en de afkeur van PMD en textiel is niet toegenomen sinds er betaald wordt per keer dat er restafval wordt aangeboden. De kwaliteit van het PMD is sterk verbeterd sinds de introductie van PMD-zakken voor de hoogbouw en de binnenstad.

Een andere indicatie van mogelijk ontwijkgedrag is het aantal nulaanbieders; dit zijn huishoudens die geen restafval aanbieden. Tot september 2022 heeft 7% van de adressen in Wijk bij Duurstede de eigen container voor restafval niet laten legen en 4% heeft de ondergrondse containers niet gebruikt. Nulaanbod heeft echter ook andere oorzaken dan ontwijkgedrag, zoals leegstand van een woning, container delen met bekenden of goed scheidingsgedrag.

Registraties afvaldump en bijplaatsing

Ten opzichte van het tweede en derde kwartaal van 2021 is het aantal afvaldumpingen en bijplaatsingen (139 registraties) in dezelfde periode in 2022 meer dan verdubbeld (343 registraties). In de meeste gevallen gaat het om het bijplaatsen van afval bij ondergrondse containers. De oorzaak hiervan is de introductie van de PMD-zakken in de hoogbouw. Op bepaalde locaties zetten inwoners op andere dagen dan de inzameldag PMD zakken naast de ondergrondse containers. Hierdoor wordt ook ander afval naast de ondergrondse containers geplaatst. In 2021 waren er nog

verzamelcontainers voor PMD waardoor dit toen nog niet speelde. Er zijn verschillende acties ondernomen om het aanbodgedrag te veranderen, deze hebben nog niet tot het gewenste resultaat geleid. In samenwerking met de AVU wordt een concept ontwikkeld om een gedragsverandering te laten plaatsvinden.

Toezicht en handhaving

Tot september 2022 was er nauwelijks tot geen aandacht aan handhaving. Bij wijze van proef zijn de BOA's in september 2022 in samenwerking met de medewerkers van Schoon Wijk extra aandacht gaan besteden aan het afval dat naast ondergrondse containers geplaatst is. Dit heeft geleid tot 2 boetes en 17 waarschuwingen. In totaal kostte dit ongeveer 30 uur.

Kosten

Beantwoording vraag 8: In hoeverre draagt het nieuwe grondstoffenbeleid bij aan het dempen van de kostenverhoging?

Het nieuwe grondstoffenbeleid heeft geleid tot een vermindering van restafval waardoor de verwerkingskosten van restafval gereduceerd zijn. Het nieuwe grondstoffenbeleid heeft ook bijgedragen aan het inzamelen van de grotere hoeveelheid GFT. Dit brengt extra verwerkingskosten met zich mee. Ten slotte is er door het nieuwe grondstoffenbeleid meer PMD ingezameld wat tot een hogere vergoeding heeft geleid. Voor het registreren en afrekenen van het per keer betalen dat er restafval wordt aangeboden maken we structureel kosten. Wanneer we deze factoren meenemen in de berekening van de hoeveelheden van 2020 ten opzichte van die van 2022, dan is de afvalstoffenheffing nu ongeveer € 8,00 per adres lager ten opzichte van wanneer het beleid niet gewijzigd zou zijn.

Beantwoording vraag 9: Hoe verhouden de kosten voor inwoners zich onderling?

In 2021 betalen huishoudens gemiddeld aan afvalstoffenheffing:

- € 290,50 voor de 140 liter container (gemiddeld 5 ledigingen in 9 maanden á € 5,50);
- € 311,00 voor de 240 liter container (gemiddeld 6 ledigingen in 9 maanden á € 8,00);
- € 329,00 voor de ondergrondse containers (gemiddeld 44 inworpen in 9 maanden á € 1,50). Bij de eindafrekening over 2021 kregen deze huishoudens éénmalig een compensatie van € 15,00, omdat zij in 2021 nog geen mogelijkheid hadden om hun GFT te scheiden.

In 2022 is de betalen huishoudens gemiddeld:

- € 267,00 voor de 140 liter container (gemiddeld 6 ledigingen in 12 maanden á € 5,50);
- € 290,00 voor de 240 liter container (gemiddeld 7 ledigingen in 12 maanden á € 8,00);
- € 294,00 voor de ondergrondse containers (gemiddeld 40 inworpen in 12 maanden á € 1,50).

Het aantal keren dat huishoudens de container voor restafval aan de straat zetten is verdeeld. Het vaakst zijn deze 10 of 11 keer aangeboden voor een lediging (14% deed dat in de 9 maanden van 2021 en 12% in 2022). Tussen 1% en 5% heeft de container vaker dan 13 keer aan de straat gezet. Dit zijn adressen met een extra container.

Het merendeel van de adressen met een afvalpas biedt tussen de 1 en 50 keer per jaar restafval aan in de ondergrondse containers (80% in 2021 en 80% in 2022). Van de pashouders heeft 1% het afval vaker dan 151 keer aangeboden; dat is 3 keer per week of vaker. Minder dan 0,5% bood het restafval

vaker dan 5 keer per week in de ondergrondse container (250 keer of vaker). Alle huishoudens die de ondergrondse containers veel vaker dan gemiddeld gebruiken, zijn benaderd om hen te ondersteunen bij het beter scheiden van afval. Eerst ontvingen de bewoners een brief en daarna is de afvalcoach persoonlijk langsgekomen.

Sommige adressen bieden helemaal geen restafval aan. Dat kan ontstaan door ongewenst ontwijkgedrag of door andere oorzaken zoals leegstand van een woning, het afvoeren van afval met de burens in één container en goed scheidingsgedrag. Tussen 1 april 2021 en 7 september 2022 bood 7% de eigen container voor restafval niet aan voor een lediging en heeft 4% van de pashouders de afvalpas niet gebruikt voor de ondergrondse container.

Beantwoording vraag 10: Wat zijn de investeringen van het nieuwe grondstoffenbeleid?

De éénmalige investeringen in het nieuwe beleid zijn € 196.000. Er was oorspronkelijk in het grondstoffenplan € 120.000 geraamd, dus er is € 76.000 meer uitgegeven dan geraamd. Voor de structurele investeringen is in de Strategienota een jaarlijks bedrag van € 160.000 geraamd. Deze investeringen zijn zowel in 2021 met € 105.000 als in 2022 met € 139.000 binnen de raming gebleven. De structurele investeringen als gevolg van de invoering van het nieuwe beleid zijn gedekt uit de bespaarde verwerkingskosten. Dat komt doordat de afname van de hoeveelheid restafval (één van de duurste afvalstromen) voor een besparing op de verwerkingskosten zorgt en doordat de toename van het ingezamelde PMD een hogere opbrengst aan producentenvergoeding geeft. Deze financiële voordelen geven dekking voor de extra verwerkingskosten (zoals GFT en luiers) en de kosten voor het beheer van het gewijzigde beleid.

Beantwoording vraag 11: Hoe doen we het ten opzichte van andere gemeenten wat de kosten betreft?

In 2023 ligt het basisdeel van de afvalstoffenheffing in Wijk bij Duurstede iets boven het gemiddelde van de vijf tariefgemeenten in de provincie. De tarieven voor het aanbieden van restafval iets lager. Een uitzondering is het tarief voor een 140 liter container: deze is € 0,43 duurder. In 2021 (Rijkswaterstaat, 2022) is het vastrecht van de afvalstoffenheffing gemiddeld € 170 in Nederlandse gemeenten met hetzelfde tariefsysteem (volume & frequentie). In dat jaar ligt het basistarief in Wijk bij Duurstede € 64 boven dit gemiddelde. Het tarief voor een container voor restafval ligt in Wijk bij Duurstede echter juist lager (€ 5,50 of € 8,00 waar het gemiddelde € 9,82 is).

De totale afvalstoffenheffing in Wijk bij Duurstede - € 296 in 2021 - ligt € 9 boven het gemiddelde in heel Nederland en € 7 beneden het gemiddelde in de provincie Utrecht. De afvalbeheerkosten zijn in 2021 bovengemiddeld: € 28 per huishouden hoger dan gemiddeld in gemeenten met dezelfde mate van stedelijkheid. De belangrijkste oorzaak is het hogere tarief voor de verwerking van restafval en GFT vanaf 1 januari 2021. Na ruim tien jaar gebruik te hebben gemaakt van een contract met gunstige tarieven moest de verwerking opnieuw worden aanbesteed.

Over het algemeen overheerst tevredenheid over de kosten

Er is iets meer tevredenheid dan ontevredenheid over de kosten voor de inzameling van afval. Een op de vijf inwoners is tevreden met de huidige kosten voor het verzamelen van afval en een kwart is neutraal. Bijna de helft ziet het idee dat iemand die meer afval heeft ook meer betaalt als een voordeel van het huidige beleid. Daarnaast is twee vijfde van de inwoners er tevreden over dat het

huidige systeem beter is voor het milieu (42%). Een minderheid – ongeveer drie op de tien – is er blij mee dat inwoners invloed hebben op hoeveel ze betalen en dat ze minder restafval over houden (resp. 31% en 27%).

Ook ontevredenheid over de kosten en voor één op de drie een tegenvallende rekening

Meer dan twee vijfde van de invullers van de vragenlijst (42%) is ontevreden over de kosten voor de afvalinzameling. Dat geldt ook voor een kwart van de gesproken inwoners (22%). Voor één op de drie mensen die de online vragenlijst invulden viel het bedrag dat ze over 2021 moesten afrekenen tegen (34%) en voor één op de vier mensen viel het bedrag juist mee (26%). Uit de straatgesprekken blijkt dat inwoners behoefte hebben aan tussentijds zicht op de eindafrekening. De mogelijkheid om tussentijds inzicht te krijgen is er wel via de restafvalmeter, maar lijkt onvoldoende bekend te zijn.

Verdeeldheid over beter scheiden bij hogere tarieven voor restafval

Inwoners zijn verdeeld of zij hun gedrag zouden aanpassen bij hogere tarieven voor restafval. Minder dan de helft verwacht minder restafval aan te bieden en bijna twee vijfde zou juist niet extra hun best doen om minder restafval aan te bieden.

1 Inleiding

Europa streeft naar een circulaire economie in 2050, een wereld zonder afval. Een samenleving waarin alle afval volledig opnieuw wordt gebruikt als grondstof. Wijk bij Duurstede heeft hierin een belangrijke stap gezet door nieuw grondstoffenbeleid in te voeren. Vanaf 1 april 2021 betalen inwoners een basisbedrag aan afvalstoffenheffing en daarnaast een bedrag per keer dat er restafval wordt aangeboden. Ook zijn ondersteunde maatregelen ingevoerd en zijn de voorzieningen voor inwoners meer gericht op het inzamelen van grondstoffen. Het gewijzigde beleid is in mei 2020 vastgesteld door de gemeenteraad in de *'Strategienota grondstoffenbeleid Wijk bij Duurstede 2020'*. Het doel is het verminderen van de hoeveelheid restafval tot 100 kilo per inwoner in 2020. Het einddoel voor 2050 is helemaal geen restafval meer.

Over deze evaluatie

In december 2021 is een tussentijdse evaluatie uitgevoerd over de eerste ervaringen met het systeem. Destijds waren nog niet alle financiële gegevens en nog niet alle gegevens over de ingezamelde afvalhoeveelheden uit de registraties van afvalinzamelaars (volledig) bekend. Dat is inmiddels wel het geval. Ook zijn aanvullende onderzoeken uitgevoerd, waaronder een effectmeting van de hoeveelheid zwerfafval, een enquête over de ervaringen van inwoners en interviews met de betrokken organisaties.

Voorliggend evaluatierapport gaat uitgebreid in op de resultaten van bijna twee jaar nieuw grondstoffenbeleid. Hierin wordt een antwoord op deze vragen gegeven:

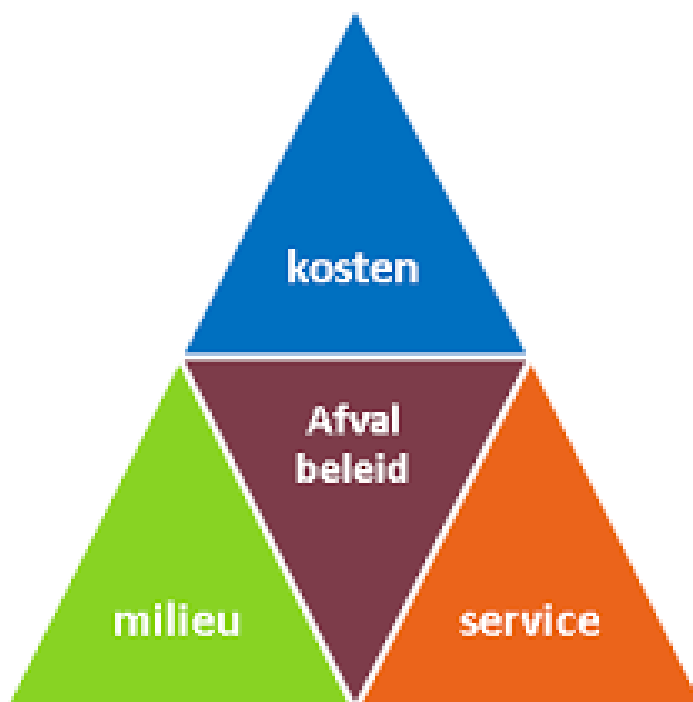
1. Hoe ervaren onze inwoners het gewijzigde grondstoffenbeleid?
2. Wat is het effect van de ondersteunende maatregelen?
3. Hoe ervaren onze inwoners de ondersteunende maatregelen?
4. Hebben inwoners ideeën voor verbetering?
5. In hoeverre draagt het nieuwe grondstoffenbeleid bij aan de vermindering van restafval?
6. Hoe doen we het ten opzichte van andere gemeenten wat betreft de milieuaspecten?
7. In hoeverre heeft het gewijzigde grondstoffenbeleid geleid tot ongewenste effecten, zoals ontwijkgedrag?
8. hoeverre draagt het nieuwe grondstoffenbeleid bij aan het dempen van de kostenverhoging?
9. Hoe verhouden de kosten voor inwoners zich onderling?
10. Wat zijn de investeringen van het nieuwe grondstoffenbeleid?
11. Hoe doen we het ten opzichte van andere gemeenten wat betreft de kosten?

Bij de beantwoording van deze vragen is onder meer de openbaar beschikbare informatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Rijkswaterstaat gebruikt.

Leeswijzer

De opbouw van dit rapport volgt grotendeels de Afvaldriehoek om de resultaten overzichtelijk te presenteren. Deze driehoek toont in één oogopslag de beïnvloedbare aspecten van het grondstoffenbeleid: dienstverlening (service), milieu en kosten. De gemeente voert regie op deze aspecten met haar beleid (vaardigheden).

In Hoofdstuk 2 van dit evaluatierapport zijn de effecten van het nieuwe grondstoffenbeleid beschreven in de gevolgen voor de voorzieningen (dienstverlening) en de ervaringen van inwoners hiermee. De milieueffecten – de ontwikkelingen in het aanbod van restafval en de scheiding tussen restafval en grondstoffen – komen aan bod in Hoofdstuk 3. Het hoofdstuk daarna gaat in op de ongewenste effecten van nieuwe beleid (ontwijkgedrag). De gevolgen voor de kosten en de afvalstoffenheffing staan in Hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 is een overzicht opgenomen van de openstaande actiepunten.

2 Dienstverlening

In dit hoofdstuk is beschreven hoe inwoners de voorzieningen voor het inzamelen van afval en grondstoffen ervaren en hoe ze deze gebruiken. Naast het invoeren van het tarief voor restafval zijn in de Strategienota Grondstoffenbeleid deze ondersteunende maatregelen opgenomen:

- aanscherpen acceptatiebeleid milieustraat: striktere controle, beperken gratis aanlevering en beperken inname gewoon huisvuil;
- intensieve communicatie, voorlichting, educatie, controle/handhaving en opruimacties bij excessen en knelpunten;
- expliciet aandacht voor vermeende negatieve effecten (ontwijkgedrag, zwerfvuil, illegale stort, extra kosten);
- maatwerk voor specifieke knelpunten en doelgroepen (denk aan ouderen of mensen met kinderen in de luiers);
- verbeteren bestaande inzamelsystemen (PMD, GFT, papier, glas, textiel);
- mogelijkheid voor speciale afvalstromen uitwerken (denk aan luiers, GF uit de keuken, herbruikbare goederen, kleine electr(on)ische apparaten);
- milieustraat nieuwe stijl, waar mensen grof afval kunnen brengen gecombineerd met het verwerken, demonteren en verhandelen van grondstoffen.

Met het nieuwe beleid is alleen de manier van afrekenen voor restafval aangepast; de voorzieningen zijn in de basis niet veranderd. Wel is nieuw dat het voor alle bewoners van de hoogbouw en een deel van de binnenstad sinds december 2021 mogelijk is om GFT te scheiden. Ook bieden bewoners van de hoogbouw en van een deel van de binnenstad sinds januari 2022 PMD op een andere manier aan. Verder is er een regeling opgesteld voor het gratis inzamelen van babyluiers en is er extra aandacht besteed aan de bestaande mogelijkheid om medisch afval af te voeren.

Onderzoeksmethode bewonersonderzoek

Onderzoeksbureau Citisens heeft onderzocht wat inwoners van Wijk bij Duurstede vinden van het nieuwe beleid. Dit onderzoek vond op twee manieren plaats:

1. In het najaar van 2022 zijn straatgesprekken gevoerd met 131 inwoners. Medewerkers van de gemeente gingen aan de hand van vragenlijsten in gesprek met inwoners op straat. In het najaar van 2021 vonden ook straatgesprekken plaats voor de tussentijdse evaluatie van het nieuwe beleid. En zijn toen 106 inwoners gesproken.
2. In november 2022 ontvingen 2.000 inwoners een uitnodiging via de post om mee te doen aan de online vragenlijst op www.afvalscheidenwijkbijduurstede.nl. Hieraan deden 384 inwoners mee. Er is rekening gehouden met een goede afspiegeling van adressen in de hoogbouw en laagbouw.

De straatgesprekken en de reacties voor de online vragenlijst zijn door middel van postcode getoetst aan de betrokkenheidsprofielen van Citisens. Citisens heeft geconcludeerd dat in de reacties voldoende spreiding over de betrokkenheidsprofielen is, waardoor de uitkomsten representatief zijn voor de gemeente Wijk bij Duurstede.

Over het algemeen komt het beeld uit de straatgesprekken en de online vragenlijst met elkaar overeen. Een opvallend verschil is dat geïnterviewden tijdens de straatgesprekken positiever

antwoordden op bijna alle vragen over de tevredenheid dan mensen die de online vragenlijst invulden.

2.1 Ervaringen inwoners met nieuwe grondstoffenbeleid

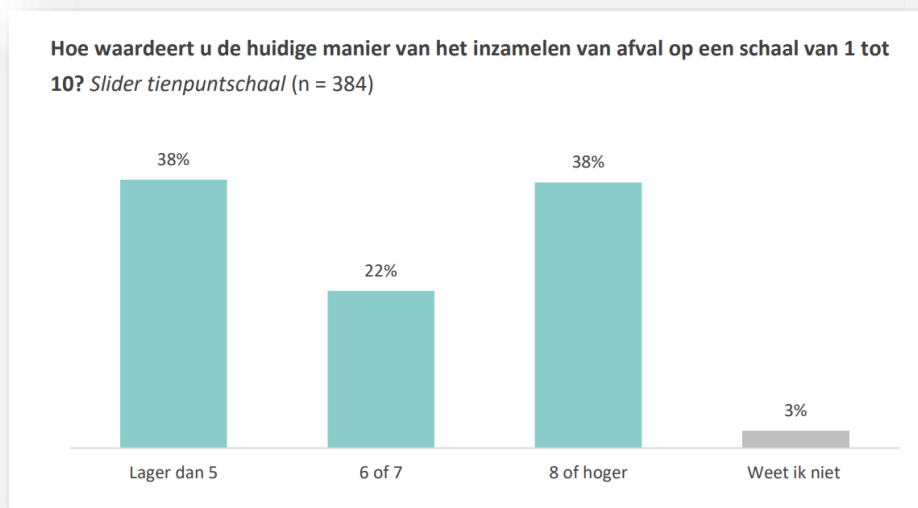
Gedragsverandering van inwoners

Uit de online vragenlijst blijkt dat de helft van de inwoners (49%) anders omgaat met het scheiden van afval en aanbieden van restafval sinds ze betalen per keer dat zij restafval aanbieden. Een meerderheid van hen spaart het afval op (67%) of scheidt het afval beter (62%). Meer dan een derde van hen is zich meer bewust van wat zij weggooien (36%). Hetzelfde beeld kwam naar voren tijdens de straatgesprekken: een meerderheid van de gesproken inwoners gaat anders om met afval scheiden en het aanbieden van afval. Ook zij doen dit voornamelijk door beter te scheiden en langer opsparen van afval.

Hier staat tegenover dat meer dan een derde van de invullers van de vragenlijst zegt niet anders om te gaan met afval (36%). Zij geven onder meer aan dat zij hun afval al voor de verandering van het beleid goed scheidden.

Over het algemeen overheerst tevredenheid

Inwoners van Wijk bij Duurstede zijn over het algemeen positief over het nieuwe beleid. De meeste mensen die de vragenlijst invulden, geven de huidige manier van het inzamelen van afval een voldoende of ruime voldoende: twee op de tien geeft een 6 of 7 (22%) en twee vijfde een 8 of hoger (38%). Als antwoord op een andere vraag geeft een kwart van de invullers aan helemaal tevreden te zijn over de huidige manier van afvalinzameling (24%).

Onder de geïnterviewde inwoners heerst meer tevredenheid dan onder de invullers van de vragenlijst: 85% geeft een voldoende en meer dan de helft geeft een 8 of hoger. Positief zijn ze over het beter scheiden van afval en de positieve impact die dit heeft op het milieu. Ook het feit dat ze zelf invloed hebben op de kosten vinden zij positief: ruim twee derde is tevreden met het principe 'de vervuiler betaalt'. De geïnterviewde bewoners beoordelen het beleid in 2022 gemiddeld met een rapportcijfer 7,2. Dat was tijdens de tussentijdse evaluatie in het najaar van 2021 lager: een rapportcijfer 6,6.

Over een aantal aspecten is ontevredenheid

Bijna vier op de tien invullers van de online vragenlijst geeft een onvoldoende aan de huidige manier van afvalinzameling (38%). Als antwoord op een andere vraag geeft een kwart aan helemaal niet tevreden te zijn over de huidige manier van afvalinzameling (26%). Hier geven verschillende redenen voor:

- Een derde van degenen die ontevreden zijn, wil dat het afval vaker wordt opgehaald. Zij vinden dat restafval en PMD (Plastic en Metalen verpakkingen en Drankenkartons) niet vaak genoeg wordt opgehaald, waardoor hun container snel vol zit.
- Een derde is minder tevreden over de ruimte in huis die het scheiden van afval in beslag neemt.
- Sommige mensen geven aan dat ze veel minder restafval produceren en het lastig vinden dat zij hun restafval lang moeten opsparen, waardoor het gaat stinken.

Verder is één op de drie inwoners niet tevreden over hoe vaak het afval wordt opgehaald (34%). In de toelichting bij deze vraag geven zij voornamelijk aan, dat ze in de zomer graag zouden zien dat GFT en PMD vaker worden opgehaald. Dit bleek ook uit de straatgesprekken.

De geïnterviewde inwoners uiten ontevredenheid minder vaak dan de invullers van de vragenlijst: een kwart van hen geeft een onvoldoende. Ook zij noemen voornamelijk de frequentie van afval ophalen. Sommigen zeggen dat dat plastic en restafval vaker mag worden opgehaald en dat geldt ook voor GFT in de zomer.

Bijna de helft van de inwoners is niet tevreden over de stankoverlast die zij ervaren met de huidige manier van afvalinzameling (46%). Twee op de vijf inwoners is niet tevreden over de kosten (42%).

Bezorgdheid

Er zijn ook zorgen bij sommige inwoners. Zij schrijven bijvoorbeeld in de toelichting van de online vragenlijst dat ze bezorgd zijn dat afval wordt gedumpt of bij burens in de container wordt gegooid om kosten te vermijden. Dat er ongerustheid is over het dumpen van afval in andermans container bleek ook uit de straatgesprekken. Geïnterviewde bewoners zeggen dat het soms lastig is om in te schatten wat de kosten zijn aan het einde van het jaar. Mensen met grotere gezinnen zeggen het lastig te vinden om afval te scheiden, waardoor het duur kan worden.

Ouderen en minder validen

Burgercollectief afvaloverlast heeft het signaal afgegeven dat het nieuwe beleid problemen oplevert voor ouderen en mindervaliden. Hierover is de gemeente in gesprek met het sociaal domein en Stichting Binding met als doel om gezamenlijk tot passende oplossingen te komen. Vanuit het sociaal domein en Stichting Binding zijn er echter geen geluiden dat deze doelgroepen problemen ervaren.

2.2 Ervaringen inwoners met inzameling GFT, PMD en papier/karton

Tevredenheid over inzameling GFT-afval

De meeste inwoners zijn (zeer) tevreden over het aanbieden van GFT (groente-, fruit,- en tuinafval). Acht op de tien geïnterviewden is tevreden over hoe en hoe vaak GFT wordt opgehaald. Uit de straatgesprekken bleek geen verschil in tevredenheid tussen gebruikers van een eigen GFT-container en gebruikers van een verzamelcontainer voor GFT. Uit de online vragenlijst blijkt dat gebruikers van een eigen container wel vaker tevreden zijn dan gebruikers van de verzamelcontainer voor GFT. Dit verschil is echter niet representatief voor alle inwoners.

In de online vragenlijst gaf één op de drie inwoners aan niet tevreden te zijn over de frequentie waarmee het GFT-afval wordt opgehaald (34%). Uit de toelichting die mensen bij de vragenlijst konden geven, blijkt dat de meeste mensen in de zomerperiode last hebben van stank en ongedierte en graag zouden zien dat GFT in de zomer vaker opgehaald wordt.

Tevredenheid over inzameling PMD

De meeste inwoners zijn (zeer) tevreden over hoe en hoe vaak PMD (verpakkingen van Plastic, Metaal en Drinkenkartons) wordt opgehaald. Dit geldt voor 64% van de invullers van de vragenlijst en voor 73% van de geïnterviewde inwoners.

Eén op de vijf inwoners is niet tevreden over de inzameling van PMD (21%). In de toelichting schrijven zij dat PMD vaker opgehaald mag worden, voornamelijk in de zomer. De etensresten in de verpakkingen zorgen dan voor stank en ongedierte. Hetzelfde blijkt uit de straatgesprekken. Bij sommige invullers zit de PMD-container snel vol, waardoor zij ook buiten de zomerperiode graag vaker de PMD-container zouden legen.

Tevredenheid over inzameling papier en karton

De meeste inwoners zijn (zeer) tevreden over hoe en hoe vaak papier wordt opgehaald (83%). In de toelichting laten enkele tientallen inwoners weten dat een eigen papiercontainer handiger zou zijn, omdat papier dat opgehaald moet worden nu wegwaait of nat wordt. Deze wens kwam ook naar voren bij de straatgesprekken.

2.3 Ervaringen inwoners met afvalcommunicatie

Inwoners zijn over het algemeen vrij positief over de communicatie van de gemeente over het beleid. De helft van de invullers van de vragenlijst is (zeer) tevreden over de manier waarop de gemeente communiceert over afval en afval scheiden (51%). Zij vinden de informatie in de afvalscheidingsapp of het huis-aan-huisblad voldoende. Informatie over het scheiden van afval en het beleid zoeken inwoners voornamelijk op de website van de gemeente en de afvalwijzer-app. Meer dan de helft van de geïnterviewden heeft geen behoefte aan extra informatie. Ondervraagden beoordelen de communicatie van de gemeente gemiddeld met een rapportcijfer 6,8. Als verbeterpunt werd regelmatig genoemd om duidelijk te communiceren over de kosten en de scheidingsregels. Inwoners zien hierover graag informatie terug in de afval app.

Eén op de zes inwoners is niet tevreden over de manier de gemeente communiceert over afval en afval scheiden (17%). Degenen die graag meer informatie zou willen ontvangen, hebben meestal de

voorkeur voor een uitgebreidere afvalkalender met tips en advies. Het beeld uit de straatgesprekken is min of meer gelijk: bijna de helft is tevreden over de manier waarop de gemeente communiceert over afval en afval scheiden en een op de zeven inwoners is hier ontevreden over (15%). Daarbij merken enkele geïnterviewden op, dat het kostenaspect van het tarief voor restafval destijds onvoldoende duidelijk is gecommuniceerd. Anderen gaven aan dat de invoering te snel ging. Zo ontstond bij sommige mensen het gevoel dat er geen ruimte was voor inspraak.

Uitgevoerde verbeteringen afvalcommunicatie

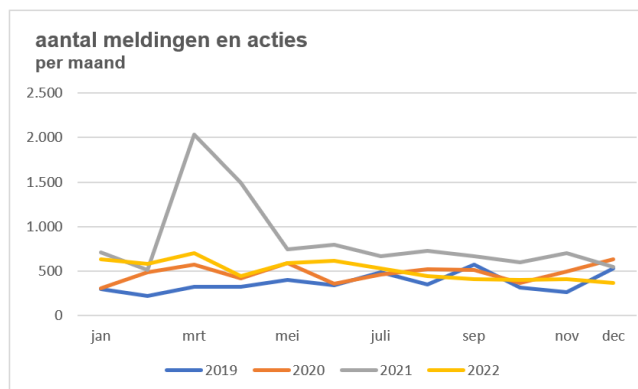
Uit de straatgesprekken die zijn gevoerd voor de tussentijdse evaluatie bleek dat er behoefte was aan meer informatie en tips over afval scheiden. Dit is direct opgepakt. Er is een flyer “wat hoort waarin” gemaakt en via de gemeentelijke communicatiekanalen – zoals social media – zijn gericht afvalscheidingstips gedeeld. Ook via de app AfvalWijzer is informatie onder de aandacht gebracht. Daarnaast geeft de afvalcoach extra aandacht aan de scheidingsregels tijdens gesprekken met inwoners.

Tevredenheid over afvalcoach

Voor vragen en advies over afval scheiden kunnen inwoners sinds 1 april 2021 terecht bij een afvalcoach van de gemeente. Van degenen die de vragenlijst hebben ingevuld, hebben 21 inwoners contact gehad met de afvalcoach. De meesten beoordelen het contact met een (ruime) voldoende. Zeven mensen geven een onvoldoende en twee mensen hebben geen mening hierover.

Registratie van meldingen en klachten

Het containerregistratiebedrijf registreert alle telefoontjes, meldingen en de daaruit vloeiende acties over de inzameling van afval. Het betreft onder andere leveren, ophalen, wisselen, herstellen of vervangen van containers, leveren van afvalpassen, (opnieuw) monteren van chips en controles. Rond de invoering van het nieuwe grondstoffenbeleid (april 2021) ontstond een piek in het aantal meldingen. Daarna bleef in 2021 het aantal meldingen en acties hoger dan de jaren ervoor. In 2022 is het aantal meldingen en acties geleidelijk verder afgenomen.

Klachten gaan in de meeste gevallen over het niet legen van containers voor restafval, GFT of PMD en het niet ophalen van papier. Deze meldingen worden door de inzamelaar afgehandeld. Ten opzichte van 2021 is het aantal klachten iets afgenomen. Het aantal klachten is nog wel hoger dan in 2019 en 2020.

	2019	2020	2021	2022
Aantal klachten	345	401	485	435

2.4 Ervaringen betrokken organisaties

Om ervaringen in beeld te krijgen van organisaties die indirect betrokken zijn bij het grondstoffenbeleid zijn voor de tussentijdse evaluatie gesprekken gevoerd met medewerkers van deze organisaties. Voor deze evaluatie zijn opnieuw medewerkers van verschillende organisaties gesproken. Persoonlijke beleidsopvattingen zijn niet opgenomen.

Ervaringen medewerker Schoon Wijk

De medewerkers van Wijk Schoon zorgen ervoor dat prullenbakken in de hele gemeente iedere week geleegd worden en rommel wordt opgeruimd. Net als tijdens de tussentijdse evaluatie concludeert de medewerker van Wijk Schoon dat de prullenbakken voller zitten dan voorheen maar nog steeds niet overstromen. Ook zit er nog regelmatig afval in de prullenbakken wat er niet in hoort zoals luiers, kattenbakkorrels, GFT en restafval. Een klein aantal prullenbakken in de gemeente heeft een grote inwerpopening. In deze prullenbakken vindt hij soms restafvalzakken. Ten opzichte van de tussentijdse evaluatie constateert deze medewerker iets meer dumpingen van bouwafval. Ook vindt hij regelmatig afval dat inwoners gratis op de milieustraat kunnen inleveren. Op plaatsen waar hij afval opruimt dat naast de ondergrondse container geplaatst is, spreken inwoners hem soms aan. De inwoners vinden het niet eerlijk dat afval naast de ondergrondse container gezet zomaar wordt opgehaald. De medewerker merkt dat buurtbewoners elkaar niet durven aanspreken op dit gedrag.

Ervaringen van de vrijwilligers van serviceteam Opgeruimd Wijk

Opgeruimd Wijk is een onderdeel van de Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede (VNMW). Samen met meer dan 100 vrijwilligers zorgen zij ervoor dat het zwerfafval in de gemeente wordt opgeruimd. Er is gesproken met een van de coördinatoren van Opgeruimd Wijk. Tijdens de tussentijdse evaluatie meldde de coördinator dat er geen verschil merkbaar was tussen de periode voor het gewijzigde grondstoffenbeleid en de periode erna. Voor wat betreft de ervaringen nu, twee jaar na invoering van het nieuwe beleid, meldt de coördinator geen bijzonderheden. De coördinatoren van de werkgroep Opgeruimd Wijk merken geen verschil. Voorheen meldden de deelnemers dumpingen soms bij de coördinatoren. Zij weten inmiddels het meldpunt bij de gemeente goed te vinden en melden het nu direct bij de gemeente.

Ervaringen handhaving

De BOA heeft de indruk dat het straatbeeld in 2022 schoner is dan in 2021. Tot september 2022 gaven de BOA's nauwelijks tot geen aandacht aan handhaving van het nieuwe beleid. Bij wijze van proef zijn de BOA's in september 2022 in samenwerking met de medewerkers van Schoon Wijk extra aandacht gaan besteden aan handhaving van afval, dat naast ondergrondse containers geplaatst is. Dit heeft geleid tot 2 boetes en 17 waarschuwingen. De BOA heeft de indruk dat de eerste maanden na de handhaving minder vaak afvalzakken naast de ondergrondse containers geplaatst zijn. Wel ervaart de BOA dat als hij nu een controle uitvoert het lastiger is een adres te vinden in het afval. Het lijkt erop dat mensen die een zak naast een container zet hier meer rekening mee is gaan houden.

Ervaringen op de milieustraat

De beheerder van de milieustraat constateert dat het betalen per keer dat restafval wordt aangeboden nauwelijks onderwerp van gesprek is. Wanneer een inwoner de milieustraat bezoekt en hoort dat er betaald moet worden voor een zak restafval, wordt er wel regelmatig geklaagd dat men al zoveel moet betalen. Dat is volgens de medewerker niet nieuw. We kennen al jaren afvalstromen op de milieustraat waarvoor men moet betalen, zoals bouw- en sloopafval. Daar klaagden sommige inwoners voorheen ook over. De medewerker legt dan uit dat het eerlijker is dat je zelf betaalt voor je afval (bijvoorbeeld bij een verbouwing) dan dat iedereen daar aan mee moet betalen.

Afvalcoach op de milieustraat

De afvalcoach merkt op dat diftar geen onderwerp van gesprek meer is op de milieustraat. Het komt soms voor dat een inwoner het vreemd vindt dat er betaald moet worden wanneer er zakken met restafval naar de milieustraat worden gebracht. Wanneer de afvalcoach uitlegt dat je ook betaalt wanneer je de restafval klike aan de straat zet of een restafvalzak in de ondergrondse container gooit wordt dit over het algemeen wel begrepen. Er zijn ook inwoners die het flauwekul vinden om afval te scheiden. Vragen over het thuis scheiden van afval krijgt de afvalcoach veel. Met regelmaat krijgt ze ook te horen dat thuis afval scheiden loont. Mensen lijken trots te zijn wanneer ze aan haar vertellen dat ze de grijze klike maar bijvoorbeeld maar 3x per jaar aan de straat zetten.

2.5 Effecten invoering scheiding GFT bij hoogbouw en binnenstad

Toen het nieuwe grondstoffenbeleid ingevoerd werd, was het voor de meeste adressen in de hoogbouw en een deel van de binnenstad nog niet mogelijk om GFT gescheiden aan te bieden. Bij de eindafrekening over 2021 kregen zij hiervoor een éénmalige compensatie van € 15. Sinds 1 december 2021 kunnen ook deze bewoners hun GFT gescheiden aanbieden. De gemeente heeft samen met bewoners, Verenigingen van Eigenaren en de Woningbouwstichtingen gekeken naar de beste oplossing hiervoor. Dit resulteerde in de keuze voor GFT verzamelcontainer in beugels op openbaar terrein en waar mogelijk of gewenst losse GFT verzamelcontainers op particulier terrein. In 2022 zijn op basis van de monitoring van het aanbod GFT op enkele locaties containers bijgeplaatst of weggehaald.

Tevredenheid GFT hoogbouw en binnenstad

Bewoners van de hoogbouw en een deel van de binnenstad, die gebruik maken van verzamelcontainers voor GFT, lijken veel minder tevreden (42% is tevreden) dan bewoners die gebruik maken van eigen containers (72% is tevreden). Dit resultaat uit de vragenlijst is echter niet representatief voor alle gebruikers van een GFT verzamelcontainer. De geïnterviewde inwoners lieten geen verschil in tevredenheid blijken.

Aangeboden hoeveelheden GFT

Onderstaande tabel geeft weer hoeveel GFT in de afgelopen jaren gescheiden is aangeboden door inwoners van de gemeente.

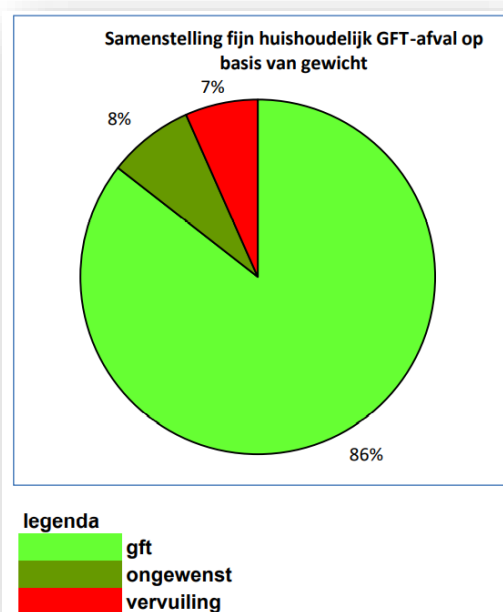
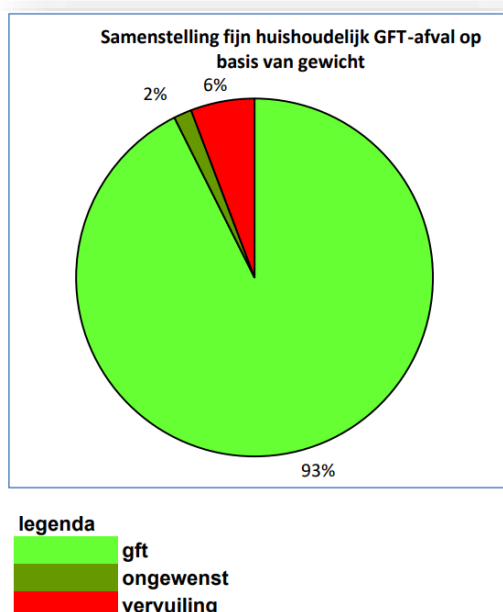
Ingezamelde hoeveelheid GFT-afval	2019 (x 1.000 kilo)	2020 (x 1.000 kilo)	2021 (x 1.000 kilo)	2022* (x 1.000 kilo)
Laagbouw (eigen containers)	2.752	2.907	3.199	2.937
Hoogbouw/binnenstad (verzamelcontainers)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	78
Totaal GFT ingezameld	2.752	2.907	3.199	3.015

* Cijfers over het jaar 2022 zijn een prognose op basis van de data die bij het opstellen van dit document bekend zijn (1 december 2022)

Het is nog niet te zeggen of de mogelijkheid om GFT te scheiden bij de hoogbouw voor meer GFT zorgt. De vrijkomende hoeveelheid tuinafval – en daarmee ook de totale hoeveelheid GFT – schommelt jaarlijks als gevolg van de weersomstandigheden.

Samenstelling van het gescheiden ingezamelde GFT

In 2022 heeft Eureco met een sorteeraanlyse onderzocht hoe het gescheiden ingezamelde GFT uit de gemeente Wijk bij Duurstede is samengesteld. Onderstaande figuren laten de verschillen tussen laagbouw en hoogbouw zien.

Samenstelling GFT uit eigen GFT-containers (laagbouw)

Samenstelling GFT uit verzamelcontainers (hoogbouw)

Een opvallend verschil tussen is het percentage 'ongewenst' GFT: 2% in de laagbouw en 8% in de hoogbouw. Met de term 'ongewenst' wordt verwezen naar afval dat met de beste bedoeling is gescheiden, maar vanwege het ontwerp van de verpakking of product, onwenselijk is voor het composteringsproces. Het gaat bijvoorbeeld om tuinafval in plastic zakken, keukenafval in (niet afbreekbare) plastic zakken, koffiecups en voedsel dat nog verpakt is in de verpakking. De mate van

vervuiling bleek in de laagbouw en hoogbouw ongeveer gelijk: respectievelijk 6% en 7%. Onder vervuiling wordt onder andere verstaan: kranten, folders, steen, glas, (zakken met) restafval, lege verpakkingen, kattenbakkorrels en zakjes hondenpoep.

Een sorteeraanalyse is een momentopname en gebaseerd op een steekproef. Analyses in de komende jaren wijzen uit of de geconstateerde verschillen door toeval in het steekproefmonster zijn veroorzaakt of dat er sprake is van een trend.

Geen afkeur van GFT: kwaliteit GFT voldoende

Hoewel het gescheiden ingezamelde GFT niet helemaal zuiver is, is de kwaliteit van het GFT voldoende. Bij de compostering zijn tot nu toe geen vrachten afgekeurd door teveel vervuiling. Indien blijkt dat dit nodig is, worden maatregelen getroffen zoals extra voorlichting, de inzet van de afvalcoach of het plaatsen van extra containers.

2.6 Effecten wijziging inzameling PMD bij hoogbouw en deel binnenstad

Voor inwoners van de hoogbouw en een deel van de binnenstad is de manier van aanbieden van PMD veranderd: sinds januari 2022 bieden zij PMD in zakken aan in plaats van in verzamelcontainers. Deze zakken worden elke week opgehaald. Dit is in overleg met de inwoners besloten, omdat PMD in de verzamelcontainers vervuild was. Door de vervuiling werden regelmatig gescheiden ingezamelde vrachten PMD afgekeurd en als restafval naar de verbrandingsinstallatie gebracht. Ook was er sprake van overlast als gevolg van bijplaatsingen bij de verzamelcontainers. Dit kwam deels omdat met de invoering van het nieuwe grondstoffenbeleid het volume van PMD in verzamelcontainers dusdanig steeg en dat extra containers en extra legen geen oplossing meer bleek te zijn.

De ervaring in andere gemeenten en onze ervaring in 2022 is dat het ophalen van PMD in zakken zorgt voor minder vervuiling en een betere kwaliteit PMD oplevert. Helaas heeft het aanbieden van PMD in zakken geleid tot het te vroeg aanbieden op verschillende aanbiederlocaties. De acties die in 2022 zijn ondernomen om inwoners te motiveren om PMD op de inzameldag aan te bieden hebben nog tot onvoldoende verbetering geleid. In samenwerking met de AVU wordt in 2023 een traject opgezet om een gedragsverandering bij inwoners te laten plaatsvinden.

Tevredenheid PMD-zakken

Over hoe en hoe vaak PMD wordt opgehaald, is 64% van de inwoners tevreden. Gebruikers van een eigen container en van PMD-zakken zijn even tevreden.

Verkeerd aanbieden van PMD-zakken

Bij het invoeren van PMD in zakken heeft de gemeente inwoners geïnstrueerd om de zakken naast de ondergrondse containers te zetten. Door (te) vroeg aanbieden van PMD-zakken leidde dit op verschillende plekken ertoe dat bewoners ook restafval naast de containers zetten. Bij de locaties waar dat gebeurde, zijn kroonringen ('kapstokken') voor de PMD-zakken aan de lantaarnpalen gehangen. Bewoners zijn met een flyer geïnformeerd om voortaan de zakken op te hangen. Hierin is nogmaals benadrukt dat de zakken pas vanaf vrijdagochtend 7:30 uur opgehangen mogen worden. Op alle locaties zijn stickers aangebracht met instructie tijdstip van aanbieden.

In de binnenstad van Wijk bij Duurstede werd PMD ook bij de ondergrondse restafvalcontainer op de Markt aangeboden, terwijl deze bij de verzamelcontainers voor GFT aangeboden moesten worden. Alle adressen in de binnenstad hebben hierover een flyer ontvangen. Ook is een extra PMD-locatie op het Walplantsoen gemaakt, zodat de inwoners die PMD op de Markt aanboden voortaan hun PMD op loopafstand kunnen wegbrengen. Op de Markt is een bord geplaatst, met het verzoek om geen PMD te plaatsen.

Aanvullende voorlichting blijkt nog steeds nodig om vroeg aanbieden van PMD-zakken op verschillende locaties te voorkomen. In samenwerking met AVU is een aanpak ontwikkeld voor gedragsverandering.

Kwaliteit PMD verbeterd (minder afkeur)

Tussen 2019 en 2021 was er regelmatig sprake van afkeur van vrachten ingezameld PMD. Achtereenvolgens werd elk jaar 4,1%, 7,7% en 5,2% van de totale hoeveelheid gescheiden PMD afgekeurd. Deze afkeur werd vooral veroorzaakt door de PMD-verzamelcontainers. Sinds de verzamelcontainers voor PMD zijn vervangen door PMD-zakken die aan huis worden opgehaald, is er nauwelijks sprake meer van afkeur. Alleen in januari 2022 is één vracht afgekeurd (0,7%). In paragraaf 4.3 is dit in een tabel weergegeven.

2.7 Effecten ondersteunende regelingen

Naast het invoeren van een tarief voor het aanbieden van restafval zijn ondersteunende maatregelen opgenomen in de Strategienota:

- expliciet aandacht voor negatieve effecten van het tariefsysteem;
- maatwerk voor specifieke knelpunten en doelgroepen (ouderen of mensen met jonge kinderen);
- intensieve communicatie, voorlichting, educatie, controle/handhaving en opruimacties bij excessen en knelpunten;
- verbeteren bestaande inzamelsystemen (PMD, GFT, papier, glas en textiel);
- mogelijkheid voor speciale afvalstromen uitwerken (bv. luiers, GF uit de keuken, herbruikbare goederen en kleine apparaten);
- aanscherpen acceptatiebeleid milieustraat;
- milieustraat nieuwe stijl, waar mensen grof afval kunnen brengen gecombineerd met het verwerken, demonteren en verhandelen van grondstoffen.

Regeling babyluiers

De luierinzameling is in 2021 uitgebreid: inwoners kunnen babyluiers naar vijf ondergrondse luiercontainers brengen. Tot en met juli 2021 werden die luiers als restafval afgevoerd en zijn de hoeveelheden in de tonnages restafval meegeteld. Vanaf augustus 2021 worden de ingezamelde luiers naar de recyclingfabriek in Beuningen gebracht. In regionaal verband heeft AVU een verwerkingscontract voor luiers met de ARN in Nijmegen afgesloten. Er zijn op dit moment 348 adressen met een luierpas. Er zijn 741 adressen waar kinderen onder de vier jaar wonen en mogelijk gebruik maken van wegwerpluiers (stand van zaken 13 december 2022).

Gebruik

Inwoners konden in 2021 en 2022 met een luierpas 52 keer per jaar gratis een luierszak wegbrengen naar een aantal ondergrondse luierscontainers.

Tevredenheid

Van de inwoners die gesproken zijn tijdens de straatgesprekken, maken er zeven gebruik van deze regeling. Zij geven gemiddeld het rapportcijfer 8,3. Van de deelnemers aan de online vragenlijst hebben 51 inwoners kinderen die luiers dragen. De meerderheid van degenen die wegwerpluiers gebruiken en deze in de luierscontainers gooien, geven de regeling een voldoende (23 van de 35 gebruikers). Twaalf mensen geven de regeling een onvoldoende. Zij vinden dat het aanbieden van luiers één keer per week te weinig is. Ook vinden zij het verzamelen lastig, omdat het snel gaat stinken en de zakken zwaar worden. Om inwoners tegemoet te komen is deze regeling aangepast. Inwoners met kinderen in de luiers kunnen vanaf 2023 onbeperkt gebruik maken van de ondergrondse luierscontainers.

Regeling medisch afval

Mensen met veel medisch afval, zoals incontinentiemateriaal of materiaal dat vrijkomt bij nierdialyse, kunnen gebruik maken van de regeling medisch afval. Met een medische afvalpas brengen zij het medisch afval gratis naar een ondergrondse restafval container. Ook zijn er inwoners die een klikeo hebben voor medisch afval. Deze regeling bestond al vóór het invoeren van het tarief voor restafval.

Gebruik

Er is totaal bij 178 adressen een afvalpas of een klikeo voor medisch afval verstrekt (72 containers en 106 passen).

Tevredenheid

Van de invullers van de online vragenlijst hebben 22 inwoners medisch afval. Van deze inwoners maken elf gebruik van de regeling en vijf waren nog niet bekend met deze regeling. De mensen die gebruik maken van de regeling zijn hier over te spreken: het grootste deel geeft een ruime voldoende. Door één invuller is een onvoldoende gegeven.

Regeling vrijstelling voor inwoners met laag inkomen (kwijschelding)

Inwoners met een laag inkomen kunnen in aanmerking komen voor vrijstelling van de gemeentelijke belastingen, waaronder de afvalstoffenheffing. Adressen met vrijstelling hoeven het vaste deel van de aanslag niet te betalen. In 2021 was er geen beperking op het aantal keren dat er restafval werd aangeboden. Vanaf 2022 geldt er wel een beperking op het aantal keren dat men gratis restafval kan aanbieden om afvalscheiding te stimuleren.

Het aantal adressen dat gebruik maakt van de vrijstelling fluctueert per jaar. In 2021 maakten 306 adressen gebruik van de vrijstelling afvalstoffenheffing, waarbij een gemiddeld bedrag van € 287,75 is vrijgesteld van betaling.

Vrijgestelde ledigingen en inworpen in vergelijking met gemiddelde

Onderstaande tabel geeft weer hoeveel ledigingen of inworpen gemiddeld per adres in 2021 zijn kwijtgescholden in vergelijking met het gemiddelde aanbod per adres in 2021 tussen van 1 april en 31 december.

Gemiddeld aantal ledigingen / inworpen per adres in 2021	Ondergrondse container restafval	Eigen container restafval 140 liter	Eigen container restafval 240 liter
Vrijgesteld 1 april t/m 31 december 2021	32 inworpen	4 ledigingen	6 ledigingen
Gemiddeld 1 april t/m 31 december 2021	37 inworpen	6 ledigingen	6 ledigingen
Verschil tussen aantal vrijgesteld en gemiddeld aantal	5 inworpen	2 ledigingen	0 ledigingen

Het aantal inworpen of ledigingen dat per adres gemiddeld is vrijgesteld ligt iets lager dan het gemiddelde per adres.

2.8 Milieustraat

Aantal bezoekers

Tussen 8 september 2021 en 7 september 2022 waren er 49.406 bezoekers aan de milieustraat. Verdeeld over zes dagen komen er gemiddeld 1.000 bezoekers per week, gemiddeld 167 bezoekers per dag. Op de zaterdagen is het de meeste drukte met gemiddeld (226 bezoekers) en op de donderdagen is de minste drukte (137 bezoekers). Het aantal bezoekers is afhankelijk van het weer en vrije vakantiedagen. In de winter is het rustiger en in het voorjaar drukker. Het aantal bezoekers was in de zomer 2021 hoger was dan in de zomer van 2022. Mogelijk spelen de corona-lockdowns van 2021 hierbij een rol: mensen waren in die periode vaker thuis, hadden meer tijd en zijn vaker gaan opruimen.

Bezoekers per adres

Mensen die de milieustraat bezoeken komen er gemiddeld bijna 7 keer per jaar. Dat was in 2021 net iets vaker, namelijk 8 keer per jaar. Onderstaande tabel geeft weer hoe vaak huishoudens een bezoek brengen aan de milieustraat, gezien over een volledig jaar.

Aantal bezoekers milieustraat 8 sept 2021 t/m 7 sept 2022	% adressen	Bezoekfrequentie	Aantal bezoeken
1.246	17%	1	1.246
990	14%	2	1.980
835	11%	3	2.505
712	10%	4	2.848
559	8%	5	2.795
486	7%	6	2.916
357	5%	7	2.499
312	4%	8	2.496
291	4%	9	2.619
1.148	16%	11 t/m 20	16.304
355	5%	21 t/m 50	9.614

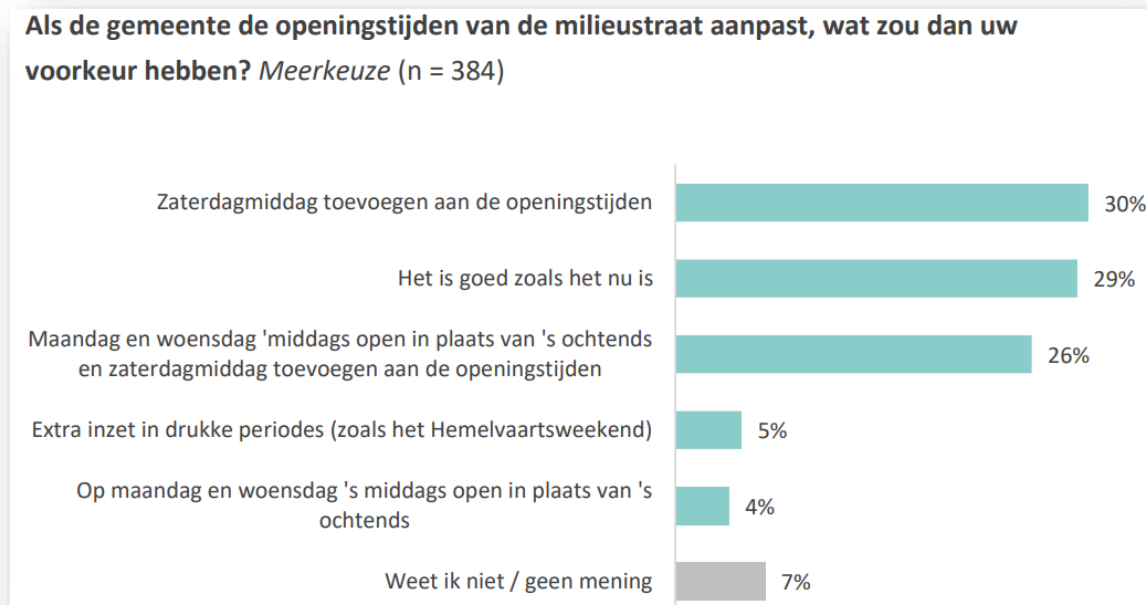
20	0%	> 50	1.584
7.311	100%		49.406
gemiddeld			6,8

Ruim 70% van de huishoudens in Wijk bij Duurstede maakt gebruik van de milieustraat. Ongeveer de helft bezoekt de milieustraat 4 keer of minder in deze periode. Eén op de vijf bezoekers is vaker dan 11 keer op de milieustraat geweest (21%) en 20 inwoners komen er elke week of vaker.

Ervaringen inwoners met milieustraat

Voorkeur voor verruiming openingstijden naar zaterdagmiddag

De milieustraat is geopend van maandag tot en met zaterdag, van 9:00 uur tot 12:00 uur. Ongeveer een derde vindt de huidige tijden prima: dit geldt voor één op de drie invullers van de online vragenlijst en voor bijna de helft van de geïnterviewden. De meeste mensen zien de openingstijden echter graag verruimd. Onderstaande figuur laat de voorkeuren uit de online vragenlijst zien.

De voorkeur is een extra opening op zaterdagmiddag (één op de drie invullers van de vragenlijst en één op de vijf geïnterviewde inwoners). Ongeveer een kwart van de invullers van de vragenlijst geeft de voorkeur aan het toevoegen van de zaterdagmiddag én de maandag- en woensdagmiddag in plaats van 's ochtends.

Voorkeur voor bezoek zonder afspraak

Veruit de meeste inwoners (81% van de invullers van de online vragenlijst en de meeste geïnterviewde bewoners) bezoeken de milieustraat liefst zonder afspraak, met kans op wachttijden. Een klein deel wil wel graag een afspraak maken, zodat er geen wachttijden zijn (12%).

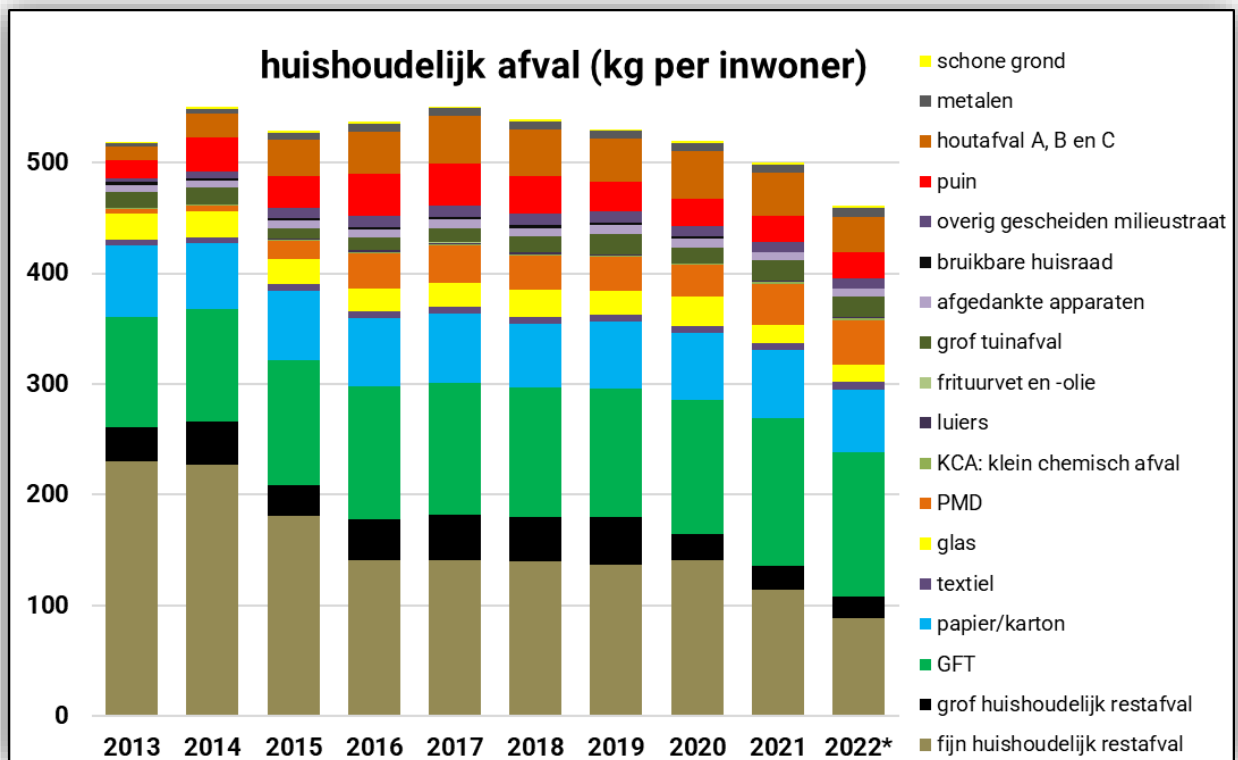

3 Milieu

3.1 Ontwikkeling aanbod afval

Ontwikkeling totale hoeveelheid afval Wijk bij Duurstede

Onderstaande grafiek laat zien hoeveel afval elke inwoner van Wijk bij Duurstede gemiddeld aanbiedt aan de gemeente voor verwerking per jaar. Restafval – het afval dat door inwoners niet gescheiden is aangeboden – is weergegeven met grijs en zwart in de onderste twee delen van de grafiek. Het gescheiden aangeboden afval is weergegeven met kleuren (cijfers CBS).

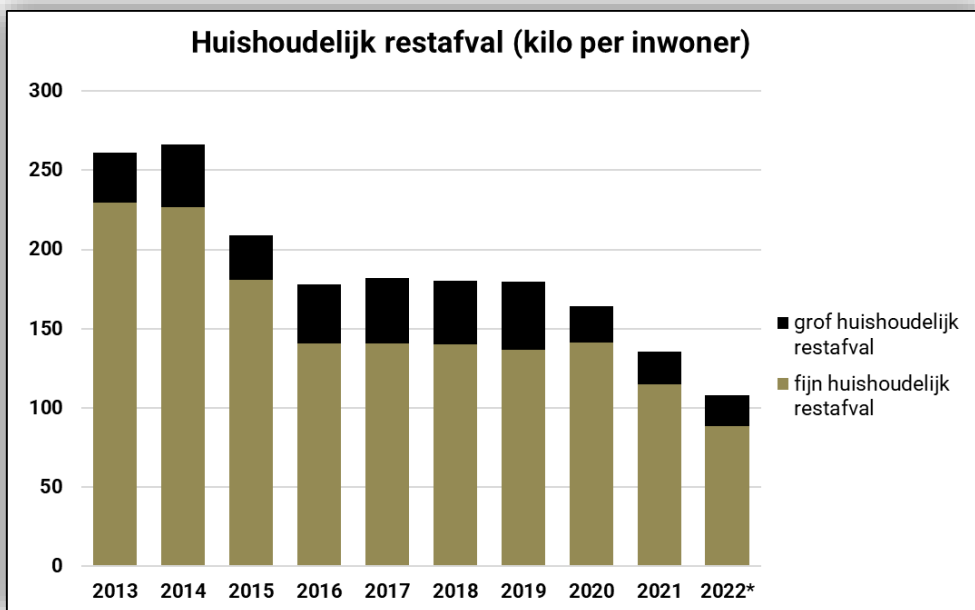

* Cijfers over het jaar 2022 zijn een prognose op basis van de data die tot nu toe bekend zijn (30 november 2022 voor het fijn restafval en 10 augustus 2022 voor de overige deelstromen)

Sinds 2017 daalt de totale hoeveelheid vrijgekomen afval gestaag. Dat geldt voor zowel het gescheiden aangeboden afval als het restafval.

Ontwikkeling aanbod restafval Wijk bij Duurstede

Onderstaande figuur maakt de afname van het grof en fijn restafval inzichtelijk (cijfers CBS).

* Cijfers over het jaar 2022 zijn een prognose op basis van de data die tot nu toe bekend zijn (30 november 2022 voor het fijn restafval en 10 augustus 2022 voor het grof restafval)

Het fijn restafval uit eigen en ondergrondse containers was met ongeveer 140 kilo per inwoner min of meer stabiel tussen 2016 en 2020. Sinds de invoering van het nieuwe beleid in 2021 neemt het fijn restafval aanzienlijk af: in 2021 is 115 kilo ingezameld en in 2022 naar verwachting ongeveer 89 kilo per inwoner. Ook de hoeveelheid grof huishoudelijk restafval daalt. Deze daling is al vanaf 2020 ingezet: van iets meer dan 40 kilo in de periode 2016 tot en met 2019 naar ongeveer 21 tot 23 kilo. Het grof restafval liet eerder een constante kleine groei zien, waarbij in 2019 per inwoner 43 kilo grof restafval naar de milieustraat is gebracht.

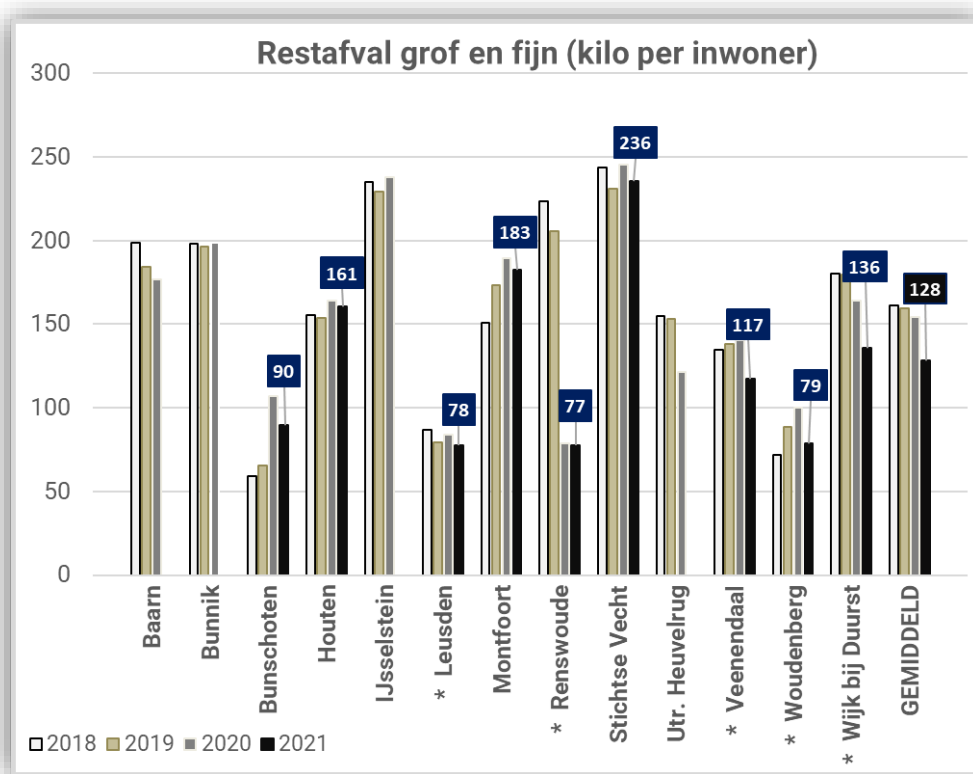
In de Strategienota grondstoffenbeleid is het doel vastgelegd om de hoeveelheid restafval te verminderen tot 100 kilo per inwoner in 2020. Dit doel is nog niet gehaald: in 2021 is 136 kilo grof en fijn restafval ingezameld en in 2022 naar verwachting 108 kilo.

Vergelijking aanbod restafval met andere gemeenten

Vergelijking aanbod restafval met vergelijkbare gemeenten in Utrecht

In onderstaande figuur is de hoeveelheid restafval in de gemeente Wijk bij Duurstede afgezet tegen het restafval in twaalf andere gemeenten in de provincie Utrecht en tegen het gemiddelde van deze dertien gemeenten (cijfers CBS). Vier van deze gemeenten kennen ook een tariefsysteem voor restafval en de andere gemeenten zijn klein tot middelgroot (maximaal 65.000 inwoners). Paragraaf 5.1 vergelijkt de afvalstoffenheffing in dezelfde gemeenten.

Enkele jaargegevens ontbreken bij het CBS en zijn dan ook blanco weergegeven in de figuur. Indien bekend, is het cijfer van de totale hoeveelheid restafval over het jaar 2021 voor elke gemeente zichtbaar gemaakt. Aan de rechterzijde is het gemiddelde van de weergegeven gemeenten te vinden.

* Deze vijf gemeenten hebben in 2021 een tariefsysteem voor restafval

In vergelijking met deze twaalf andere gemeenten in de provincie Utrecht, ontstaat in Wijk bij Duurstede meer restafval per inwoner dan gemiddeld. In 2021 gaat het om 8 kilo meer en in de jaren daarvoor om 10 tot 20 kilo meer dan gemiddeld.

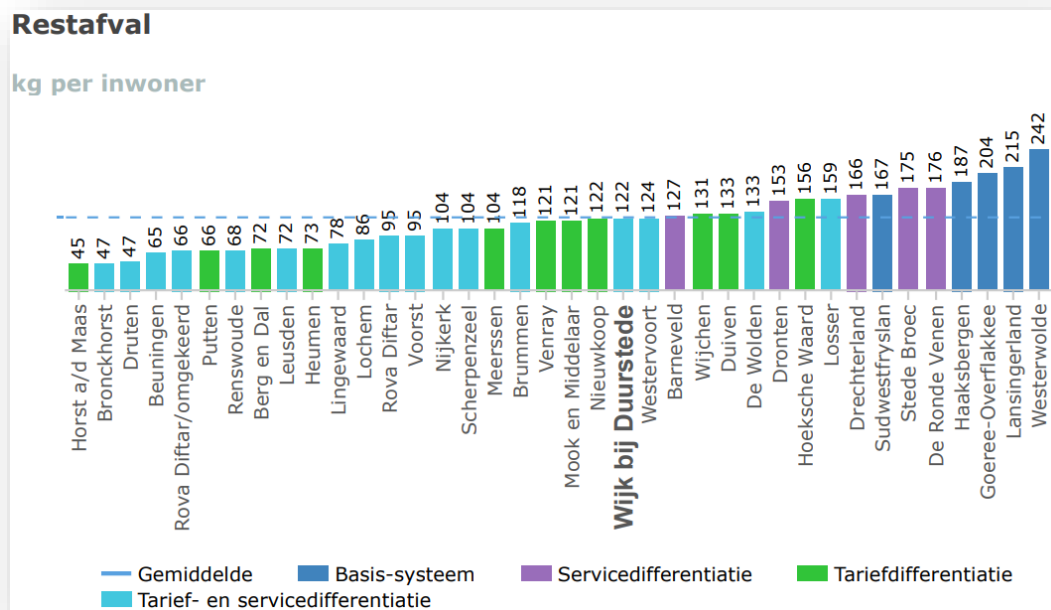
Daarbij moet opgemerkt worden dat het tariefsysteem voor restafval in Wijk bij Duurstede pas in het 2^e kwartaal van 2021 is gestart. Voor 2022 is een hoeveelheid restafval verwacht van 108 kilo per inwoner. Dit is 17 kilo minder dan gemiddeld in de dertien gemeenten (128 kilo in 2021) en 16 kilo meer dan in de vijf Utrechtse gemeenten met een tariefsysteem (92 kilo).

In vergelijking met alle gemeenten uit de hele provincie Utrecht kwam in Wijk bij Duurstede veel minder grof en fijn restafval vrij. De meest actuele cijfers voor deze provincie dateren uit 2019 (Afvalmonitor Rijkswaterstaat). Toen kwam in de provincie in totaal 198 kilo restafval per inwoner vrij.

Vergelijking aanbod restafval met gemeenten in dezelfde mate van stedelijkheid

Gemeente Wijk bij Duurstede heeft meegedaan aan de landelijke benchmark over het peiljaar 2021, uitgevoerd door Cyclusmanagement in opdracht van de NVRD en Rijkswaterstaat. Hierin zijn gemeenten met dezelfde mate van stedelijkheid met elkaar vergeleken. Wijk bij Duurstede heeft 17% adressen in de hoogbouw en wordt daarom vergeleken met andere gemeenten in klasse D (tot 19% hoogbouw). In deze klasse deden 38 gemeenten mee aan deze benchmark. Wijk bij Duurstede is weergegeven in de categorie Tariefdifferentiatie (tariefsysteem diftar) in combinatie met Servicedifferentiatie (restafval wordt één keer per vier weken opgehaald).

Onderstaande figuur geeft de hoeveelheid grof en fijn restafval per inwoner in 2021 weer. Helaas is daar een fout in geslopen: de ingezamelde hoeveelheid restafval is door een incorrect aantal inwoners in Wijk bij Duurstede gedeeld. In werkelijkheid is in 2021 in Wijk bij Duurstede 136 kilo grof en fijn restafval ingezameld.

Gemiddeld is in deze gemeenten in Nederland met dezelfde stedelijkheid 129 kilo restafval per inwoner ingezameld in 2021: 107 kilo fijn en 22 kilo grof restafval. Uitgaande van de correcte hoeveelheid restafval in Wijk bij Duurstede (136 kilo in 2021) is 7 kilo meer restafval dan gemiddeld ingezameld: 8 kilo meer fijn restafval en 1 grof restafval minder dan gemiddeld.

In 2022 is een daling van het restafval verwacht naar 108 kilo. Vergeleken met dit jaar, zou in Wijk bij Duurstede 21 kilo minder restafval vrijkomen dan in gemeenten met dezelfde stedelijkheid in 2021.

Vrijwel alle gemeenten met meer restafval dan Wijk bij Duurstede kennen een Basis-systeem (vast tarief per jaar) of alleen Servicedifferentiatie, waarbij alle inwoners hun restafval naar ondergrondse containers brengen of het restafval één keer per vier of zes weken aan huis wordt opgehaald.

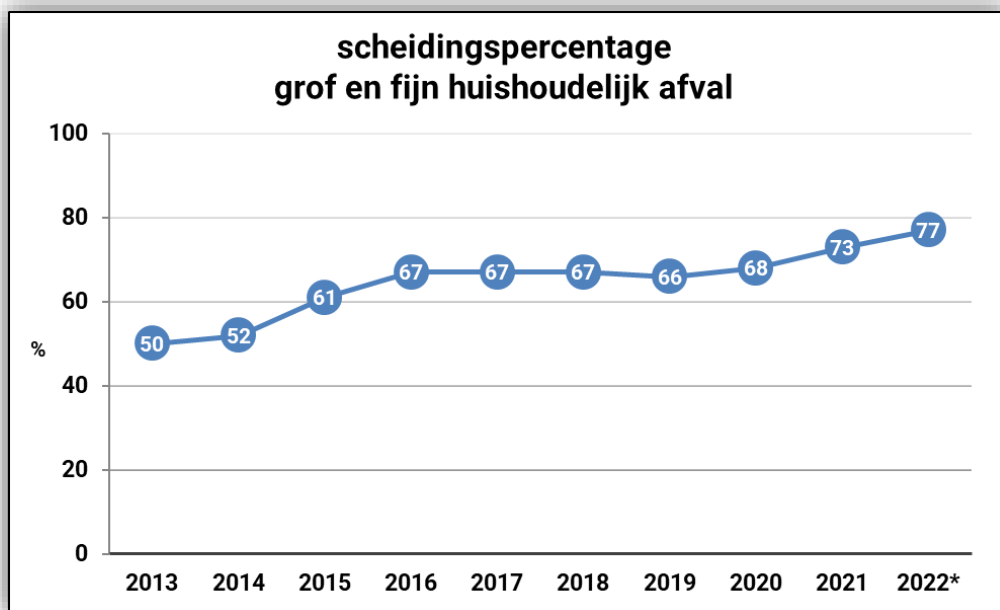
Vergelijking aanbod restafval in gemeenten met en zonder tarief voor restafval

Een tarief voor restafval (diftar) is een succesvol instrument om de hoeveelheid restafval te verminderen en meer gescheiden recyclebare grondstoffen in te zamelen. Diftar zorgt voor een grotere restafvalreductie dan een uitgebreid maatregelenpakket om afvalscheiding te verbeteren zónder diftar. Dit concludeert onderzoeksbureau IPR Normag in haar onderzoek naar de effecten van diftar van 2021. Het verschil tussen gemeenten met en zonder diftar is 88 kilo fijn restafval per persoon. In 2019 hebben inwoners in niet-diftar gemeenten gemiddeld 182 kilo fijn huishoudelijk restafval (CBS, 2020) per persoon. Inwoners in diftar gemeenten hebben gemiddeld 94 kilo.

3.2 Scheiding afval en grondstoffen

Percentage afvalscheiding in Wijk bij Duurstede

Het percentage afvalscheiding drukt uit welk deel van de totale afvalberg gescheiden wordt gehouden door inwoners. Onderstaande figuur laat de ontwikkeling in Wijk bij Duurstede zien sinds 2013 (cijfers CBS).

* Cijfers over het jaar 2022 zijn een prognose op basis van de data die tot nu toe bekend zijn (30 november 2022 voor het fijn restafval en 10 augustus 2022 voor de overige deelstromen)

Het percentage afvalscheiding in de gemeente neemt elk jaar toe: van 50% in 2013 naar een verwachte 77% in 2022. In drie jaren gaat de afvalscheiding met een zichtbare sprong omhoog:

- in 2015 neemt de afvalscheiding met 9% toe. In dit jaar is een beleidswijziging doorgevoerd: de eigen PMD-containers zijn geïntroduceerd en inwoners zetten hun eigen containers voor restafval vanaf dat moment nog maar één keer per vier weken aan de straat in plaats van elke twee weken.
- In 2021 neemt de afvalscheiding met 5% toe ten opzichte van het voorgaande jaar. In het tweede kwartaal van 2021 is het nieuwe beleid ingevoerd;
- In 2022 neemt de afvalscheiding naar verwachting nogmaals toe met 4%. Dit is het eerste volledige jaar waarin met het tariefsysteem is gewerkt.

De invoering van het betalen per keer dat restafval wordt aangeboden leidt tot 9% meer afvalscheiding in 2022 ten opzichte van 2020.

Vergelijking percentage afvalscheiding met andere gemeenten

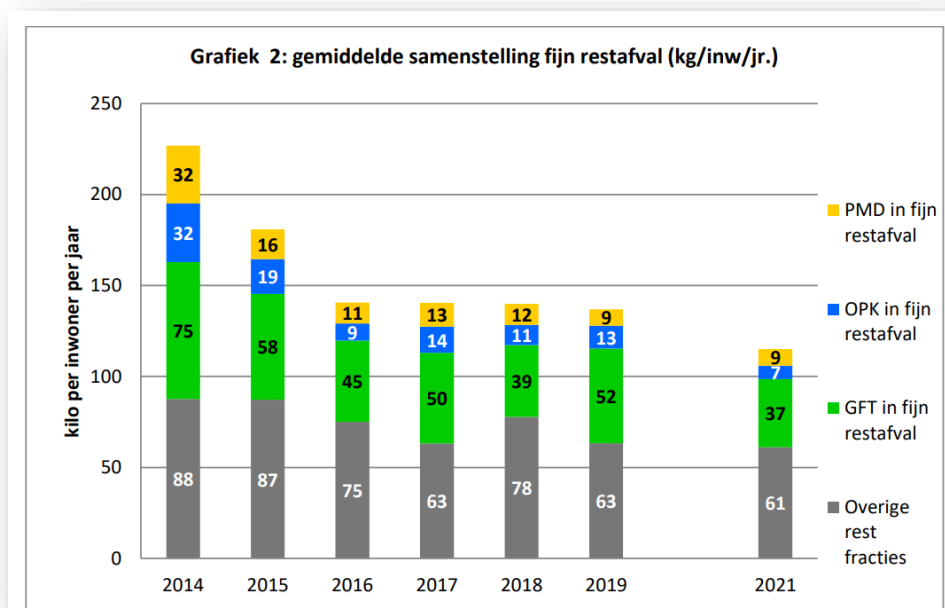
In 2019 is de afvalscheiding in gemeenten met een tarief voor restafval 78% en in gemeenten zonder een tariefsysteem 61% (IPR Normag, 2021). In 2022 ligt de afvalscheiding in Wijk bij Duurstede op 77%. Dat is 1% lager dan gemiddeld in gemeenten met een tariefsysteem anno 2019.

Het percentage afvalscheiding in gemeenten met dezelfde stedelijkheidsklasse als Wijk bij Duurstede (klasse D) ligt gemiddeld op 76% in 2021 (benchmark NVRD, peiljaar 2021). Met een percentage van 77% ligt de afvalscheiding in de gemeente Wijk bij Duurstede in 2022 1% hoger dan in gemeenten in dezelfde stedelijkheidsklasse in 2021.

In vergelijking met alle gemeenten in de provincie Utrecht is de afvalscheiding in Wijk bij Duurstede hoger dan gemiddeld. De meest actuele cijfers voor de provincie dateren uit 2019 (Afvalmonitor Rijkswaterstaat). In 2019 was het scheidingspercentage in de provincie Utrecht 58%.

3.3 Herbruikbaar afval in fijn restafval

In het restafval is afval aanwezig dat nog te recycelen was geweest als inwoners dit apart hadden aangeboden. Het is interessant om te weten hoeveel van deze herbruikbare fracties nog aanwezig zijn in het restafval uit de eigen containers en de ondergrondse containers. In opdracht van AVU heeft onderzoeksbureau Eureco de gemiddelde samenstelling van het fijn restafval in de gemeente Wijk Bij Duurstede onderzocht. Onderstaande grafiek laat de samenstelling zien over de jaren 2014 tot en met 2021 (Eureco, 2022). In 2020 en 2022 is deze analyse niet gemaakt.

Een sorteeranalyse is een momentopname en is gebaseerd op een steekproef. Trends worden zichtbaar na meerdere analyses over verschillende jaren. Het meest in het oog springt dat in 2021 nog 37 kilo GFT per inwoner aanwezig is in het fijn restafval (groene blok). Dit aandeel GFT is sinds 2014 flink afgenomen; toen zat er nog 75 kilo GFT in het fijn restafval. De hoeveelheid PMD in het fijn restafval is sinds 2014 ook afgenomen, van 32 naar 9 kilo (gele blok). Ook het oud papier en karton (blauwe blok) is flink gedaald: van 32 kilo naar 7 kilo in 2021. Deze analyse maakt duidelijk dat inwoners hun GFT, PMD en oud papier en karton steeds beter gescheiden houden sinds 2014.

3.4 Ontwikkeling scheiding GFT, PMD en papier/karton

Eureco concludeert uit de analyses dat het toepassen van een tarief voor restafval in de gemeente Wijk bij Duurstede een positieve invloed heeft op het scheiden van de herbruikbare grondstoffen (Eureco, 2022).

Inwoners houden veel meer GFT-afval gescheiden en gooien minder GFT bij restafval

In 2021 is minder GFT in het fijn restafval gemeten dan in de voorgaande jaren. De hoeveelheid GFT die gescheiden is ingezameld steeg van 117 kilo in 2019 naar 134 kilo per persoon in 2021. In totaal hebben inwoners 78% van het vrijgekomen GFT gescheiden in 2021.

De aangetroffen hoeveelheid tuinafval (GFT) in het restafval is mede afhankelijk van het seizoen. Dit maakt het pas over enkele jaren mogelijk om te concluderen of inwoners GFT beter scheiden sinds de invoering van het nieuwe beleid.

Vergelijking GFT-inzameling met gemiddelde in Nederland

In vergelijking met Nederland is in Wijk bij Duurstede 23 kilo minder GFT ingezameld in 2019 (gemiddelde in Nederland is 140 kilo, meest actuele cijfers uit 2019 via Milieu Centraal).

Inwoners houden meer PMD gescheiden en gooien evenveel PMD in restafval

De hoeveelheid PMD binnen het fijn restafval schommelt al jaren tussen de 30 en 35 kilo per persoon en is in 2021 niet veranderd. De gescheiden ingezamelde hoeveelheid PMD is echter gestegen van 30 kilo in 2019 naar 35 kilo per persoon in 2021. Het is niet bekend waardoor de hoeveelheid PMD in het restafval onveranderd blijft, terwijl er meer PMD apart is ingezameld. In totaal hebben inwoners 79% van het vrijgekomen PMD gescheiden in 2021. Dit is inclusief de eventuele aanwezigheid van stoffen die er niet in thuishoren.

Vergelijking PMD-inzameling met gemiddelde in Nederland

In vergelijking met Nederland is in Wijk bij Duurstede 6 kilo minder PMD per inwoner ingezameld in 2019 (gemiddelde in Nederland is 36 kilo, meest actuele cijfers uit 2019 via Milieu Centraal).

Inwoners houden evenveel papier/karton gescheiden en gooien minder in restafval

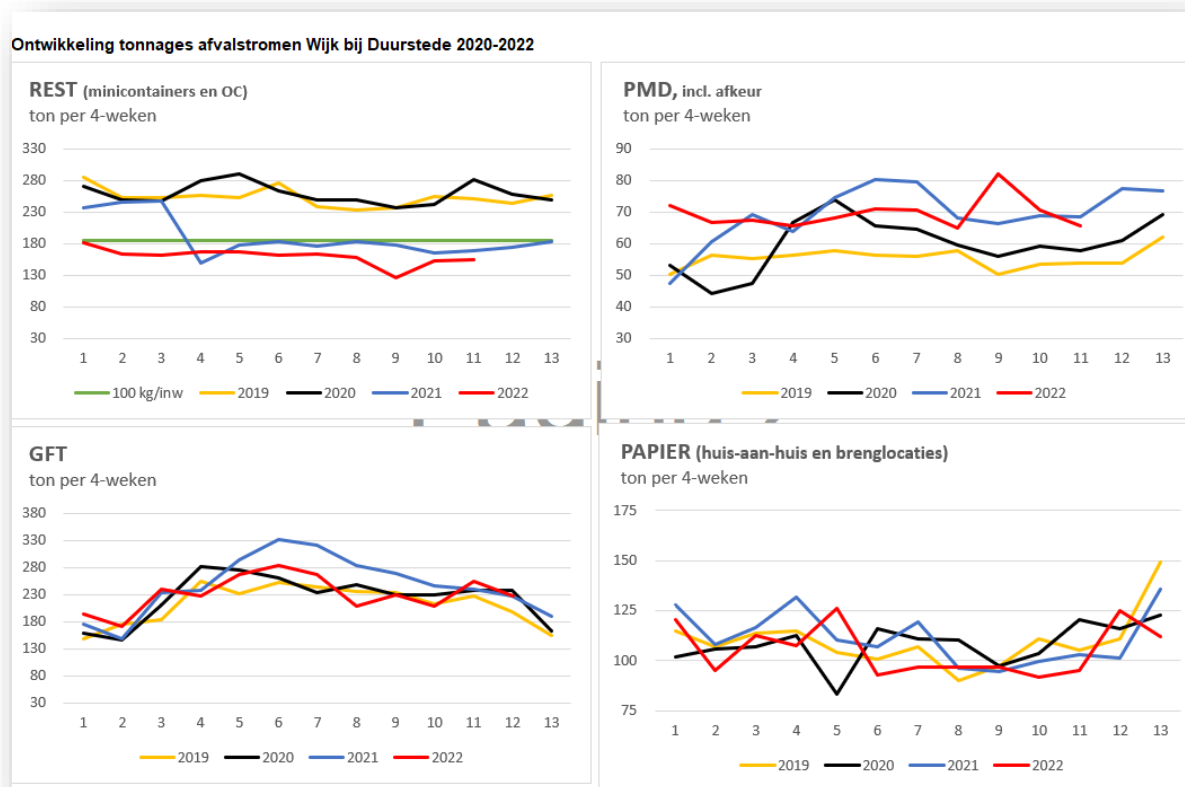
In 2021 is minder herbruikbaar papier/karton binnen het fijn restafval aangetroffen dan tussen 2016 en 2019 (7 kilo in 2021, tussen 9 en 14 kilo in de jaren 2016 en 2019). De hoeveelheid die gescheiden is ingezameld lijkt niet toe te nemen. In totaal hebben inwoners 89% van het vrijgekomen papier en karton gescheiden in 2021.

Vergelijking papierinzameling met gemiddelde in Nederland

In vergelijking met Nederland is in Wijk bij Duurstede 1 kilo meer oud papier en karton per inwoner gescheiden ingezameld in 2019 (gemiddelde in Nederland is 59 kilo, meest actuele cijfers uit 2019 via Milieu Centraal).

3.5 Aan huis ingezamelde hoeveelheden per ophaalronde

In de vier grafieken hieronder zijn de ontwikkelingen te zien van de aan huis ingezamelde hoeveelheden fijn restafval in de eigen containers en ondergrondse containers, het PMD, het GFT en papier/karton (aan huis en brenglocaties). De cijfers zijn gepresenteerd per ophaalronde - dus per vier weken - omdat de eigen containers elke vier weken worden geleegd.

- De blauwe lijn is de situatie in 2021 en de rode lijn die in 2022. De grafieken laten dit beeld zien:
- vanaf het moment dat tariefsysteem is ingevoerd (periode 4 van 2021; blauwe lijn) is de hoeveelheid fijn restafval gedaald en bevindt zich rond het doel van 100 kilo per inwoner (groene lijn);
  - sinds de invoering van het tariefsysteem is het opgehaalde PMD gestegen;
  - sinds de invoering van het tariefsysteem is het opgehaalde GFT licht gestegen;
  - de hoeveelheid oud papier en karton kent seizoensgebonden schommelingen. In 2022 (rode lijn) is minder opgehaald dan in 2021 (blauwe lijn).

4 Ongewenste effecten: ontwijkgedrag

Ontwijkgedrag is het (bewust) verkeerd aanbieden van afval om minder te hoeven afrekenen voor restafval. Het gaat vooral over zwerfafval, afvaldump of bijplaatsing en vervuiling van de gescheiden deelstromen, maar ook over afvaltoerisme. Afvaltoerisme is het afvoeren van restafval via alternatieve routes, zoals via bedrijfsafval of het brengen van afval naar bekenden in een gemeente zonder een tariefsysteem.

4.1 Gedrag inwoners

Bijna de helft van de inwoners die de online vragenlijst invulden, gaat nu anders om met het aanbieden van restafval en het scheiden van afval (Citizens, 2022). Van degenen die hun gedrag hebben aangepast, gooit 9% restafval soms weg op andere locaties. Zij beschrijven in de toelichting dat ze hiervoor verschillende manieren toepassen: ze brengen afval naar familie of het werk, gooien het afval weg in prullenbakken langs de weg of in de openbare ruimte. Ook een aantal geïnterviewde inwoners geven aan dat zij afval weleens naar familie brengen, op werk of (na overleg) in de container van de burens gooien.

4.2 Effecten in de openbare ruimte

Metingen zwerfafval, bijplaatsingen en afvalbakken

Om een mogelijke verband tussen de nieuwe manier van afrekenen voor restafval en vervuiling van de openbare ruimte te onderzoeken, heeft iFocus/Cyber op verschillende momenten een meting uitgevoerd naar de hoeveelheid zwerfafval en bijplaatsingen bij ondergrondse containers. Er zijn 100 punten gemeten, willekeurig over de gemeente verdeeld, rekening houdend met de verschillende soorten gebieden. Hierbij is de landelijke methode van CROW gevolgd. CROW is een kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte en verkeer en vervoer.

De CROW scores worden uitgedrukt in één van de vijf kwaliteitsniveau:

- A+ = zeer goed
- A = goed
- B = voldoende
- C = matig tot onvoldoende
- D = onvoldoende tot achterstallig

Er zijn drie metingen uitgevoerd:

- nulmeting in januari 2021 (vóór invoering van het nieuwe beleid);
- eerste effectmeting in september 2021 (een half jaar na invoering van het nieuwe beleid);
- tweede effectmeting in juli 2022 (ruim een jaar na invoering).

Algemeen beeld

Tijdens de metingen is gemeentebreed weinig zwerfafval en grofvuil aangetroffen. De gemeten beheer kwaliteit ligt tijdens de drie metingen gemiddeld op kwaliteitsniveau B: voldoende. Er is in

beperkte mate afval aangetroffen. Individueel scoren ook alle beeldmeetlatten niveau B of hoger. Een uitzondering hierop vormen de afvalbakken tijdens de eerste effectmeting van september 2021. Toen scoorden de afvalbakken éénmalig matig tot onvoldoende (niveau C).

Zwerfafval

Sinds de invoering van het nieuwe beleid is de hoeveelheid zwerfvuil in de openbare ruimte gelijk gebleven. Alle beeldmeetlatten voor zwerfvuil laten minder dan 2% metingen zien met niveau C of D (lager dan B, de ambitie van de gemeente Wijk bij Duurstede). Een uitzondering hierop is het zwerfafval kleiner of gelijk aan 10 cm – ‘fijn zwerfafval’ genoemd - op verharding tijdens beide effectmetingen: er zijn iets meer metingen op niveau C en D dan tijdens de nulmeting (4% ten opzichte van 2%). Dit uit zich echter niet in een lager kwaliteitsniveau. Ten opzichte van de eerste effectmeting in september 2021 is tijdens de tweede effectmeting in juli 2022 een lichte toename van zwerfafval zichtbaar, zowel in beplanting als op gras en verharding. Ook dit uit zich niet in een lager kwaliteitsniveau.

Bijplaatsingen

Tijdens de drie metingen door iFocus/Cyber is één keer een bijplaatsing aangetroffen bij de (ondergrondse) containers.

Druk op de afvalbakken

Tijdens de eerste effectmeting van september 2021 was sprake van een licht toegenomen druk op de afvalbakken: de bakken zaten toen voller dan tijdens de nulmeting en kwamen uit op een C-niveau (redelijk veel afval). Tijdens de tweede effectmeting van juli 2022 is de druk afgenomen: de afvalbakken zitten in juli 2022 minder vol dan in september 2021 en er is minder vaak niveau C of D gemeten.

Hoeveelheid dumpingen en bijplaatsingen

Sinds de wijziging worden de dumpingen en bijplaatsingen centraal geregistreerd. In de periode daarvoor gebeurde dat niet, waardoor er geen vergelijking is te maken met de periode vóór de beleidswijziging. Medewerkers van de gemeente, Wijk Schoon Gewoon en de BOA's melden de incidenten die zij tegenkomen. In het tweede en derde kwartaal van 2021 en in dezelfde periode in 2022 zijn deze registraties gedaan:

Categorie	Aantal dumpingen		Wat is aangetroffen?
	Q2 en Q3 2021	Q2 en Q3 2022	
Afval in buitengebied	9	18	Bouwafval, bierblikjes, afvalzakken, autobanden, tuinstoel, laminaat, papier/karton, houtplaat, kinderfiets, plantenbak
Afval in wijken	51	83	Zakken restafval, laminaat, stapel kranten (Groentje), magnetron, piepschuim, PMD-zakken, hout, meubels, puin, fietsen, tuinstoel, dekbed, meubels met brief "gratis mee te nemen", bankstel, grasmaaier, GFT, luiers in hondenbak
Bijplaatsing afvalbak	7	33	PMD zakken , restafvalzakken, kleding, vloerkleed, bureaustoel, lattenbodem, kleed, papier, kattengrit, BBQ
Bijplaatsing ondergrondse container	44	141	Restafval, PMD-zakken, papier en karton, stoelen, doosjes, vazen, snoeihout, keukentrolley, TV, opvangbak wasmachine, Schilderij, vriezer met inhoud, oven
Bijplaatsing bovengrondse verzamelcontainer	28	49	Zwerfafval tussen glasbakken, boeken, plastic tassen, zakken restafval, hout, karton, PMD-zakken, aardewerk, fiets, hard plastic, matras, servies
Misbruik afvalbak	niet gemeten	19	Printer, zakjes afval, restafval in GFT-kliko, kattengrit, luiers, vangkorf met diverse soorten afval
Totaal	139	343	

Ten opzichte van het tweede en derde kwartaal van 2021 is het aantal afvaldumpingen en bijplaatsingen (139 registraties) in dezelfde periode in 2022 meer dan verdubbeld (343 registraties). In de meeste gevallen gaat het om het bijplaatsen van afval bij ondergrondse containers. De oorzaak hiervan is de introductie van de PMD-zakken in de hoogbouw. Op bepaalde locaties zetten inwoners op andere dagen dan de inzameldag PMD zakken naast de ondergrondse containers. Hierdoor wordt ook ander afval naast de ondergrondse containers geplaatst. In 2021 waren er nog verzamelcontainers voor PMD waardoor dit toen nog niet speelde. Er zijn verschillende acties ondernomen om het aanbodgedrag te veranderen, deze hebben nog niet tot het gewenste resultaat geleid. In samenwerking met de AVU wordt een concept ontwikkeld om een gedragsverandering te laten plaatsvinden.

Landelijk beeld: beperkt en tijdelijk effect op afvaldump, bijplaatsing en zwerfafval

Uit interviews die IPR Normag met gemeenten heeft gevoerd blijkt dat de omvang van de ongewenste ontwikkelingen relatief beperkt is (2021). Harde cijfers ontbreken echter. Het aantal bijplaatsingen nam in een aantal gemeenten kort na de invoering van diftar tijdelijk toe. Dit gebeurde vooral in gemeenten met veel hoogbouw op enkele kwetsbare locaties. Het gaat om locaties waar er bijvoorbeeld een barrière is voor goede communicatie, zoals wijken met inwoners van veel verschillende nationaliteiten, internationale studenten en/of wijken met veel doorstroom. Met goede communicatie en extra handhaving is na enkele maanden meestal weer het oude niveau bereikt. Het aantal bijplaatsingen kan in absolute zin gering zijn, maar in de publieke perceptie omvangrijk. Met extra (vaak tijdelijke) maatregelen zoals extra handhaving en reiniging houden gemeenten de situatie op het gebied van zwerfafval onder controle. Uit een ander onderzoek waarnaar IPR Normag verwijst, blijkt dat de meeste dumpingen in de natuur grof afval betreft. Dumping van fijn restafval komt weinig voor. Als het voorkomt na de invoering van diftar is het van geringe omvang en een tijdelijk verschijnsel. Op langere termijn neemt het weer af tot het oorspronkelijke niveau. De geïnterviewde gemeenten geven aan dat dumpingen voornamelijk grof afval (verbouwingsafval) of illegale stort (zoals drugsafval) betreft en dat het niet een groter of onbeheersbaarder probleem is geworden sinds de invoering van diftar. De angst is vaak groter dan hoe het in werkelijkheid uitpakt.

Toezicht en handhaving op afval dat is geplaatst naast ondergrondse containers

Tot september 2022 was er nauwelijks tot geen aandacht aan handhaving. Bij wijze van proef zijn de BOA's in september 2022 in samenwerking met de medewerkers van Schoon Wijk extra aandacht gaan besteden aan het afval dat naast ondergrondse containers geplaatst is. Dit heeft geleid tot 2 boetes en 17 waarschuwingen.

Drie stappen

Bij de invoering van het nieuwe beleid worden de probleemlocaties waar afval naast de ondergrondse containers wordt aangeboden gemonitord. Toezicht en handhaving is in drie fasen vormgegeven:

1. Komt dit incidenteel voor? Dan spreekt de afvalcoach zo nodig inwoners deur aan deur aan om te inventariseren en op een positieve manier te informeren;
2. Blijft het probleem bestaan? Dan spreekt de afvalcoach inwoners persoonlijk aan en meldt dat de BOA's worden ingelicht indien het gedrag blijft aanhouden;
3. Zakken controleren en boetes uitschrijven door de BOA's.

Wijk Schoon neemt restafvalzakken die in fase 1 en 2 naast de ondergrondse container geplaatst zijn mee tijdens het legen van de afvalbakken. Dit past binnen het bestaande contract met Wijk Schoon. Hiervoor worden geen extra kosten gemaakt.

Resultaten handhaving september 2022

In september 2022 is er bij wijze van proef op 5 locaties overgestapt naar fase 3 waarbij de BOA's zijn ingezet om te handhaven. Dit heeft geleid tot de volgende resultaten:

- Op de Markt is er 11x gecontroleerd. In 5 gevallen werd er afval aangetroffen. In 4 gevallen heeft dit geleid tot een waarschuwing en 1x een proces verbaal;
- Op de Agricolastraat/Dirk Fockstraat is 7x gecontroleerd. In alle gevallen werd er een of meerdere afvalzakken aangetroffen. In 3 gevallen heeft dit geleid een waarschuwing en 1x een proces verbaal;
- Bij de Dukdalf heeft 11 x een controle plaatsgevonden. In 7 gevallen werd er afval aangetroffen. Dit heeft 4x geleid tot een waarschuwing;
- Op de Karolingersweg heeft 10x een controle plaatsgevonden. In 3 gevallen is er geen afval aangetroffen. In 7 gevallen werden er wel zakken afval aangetroffen. Dit heeft geleid tot 3 waarschuwingen.

Inclusief het uitwerken van de processen verbaal hebben de BOA's ongeveer 30 uur besteed aan de handhaving van afval in september 2022.

De BOA heeft de indruk dat de eerste maanden na de handhaving minder vaak afvalzakken naast de ondergrondse containers geplaatst zijn. Wel ervaart de BOA dat als hij nu een controle uitvoert het lastiger is een adres te vinden in het afval. Het lijkt erop dat mensen die een zak naast een container zetten hier meer rekening mee zijn gaan houden.

Geen handhaving op te vroeg aanbieden van PMD zakken

Het handhaven op te vroeg aanbieden van PMD heeft niet plaatsgevonden, omdat over het algemeen geen adressen te vinden zijn en dus geen veroorzaker is op te sporen. PMD zakken die te vroeg worden aangeboden blijven hangen tot de eerstvolgende inzamel dag. De gemeente maakt geen extra kosten vanwege het te vroeg aanbieden van PMD zakken. Om een gedragsverandering uit

te dagen, waardoor PMD niet meer te vroeg wordt aangeboden, zijn in samenwerking met de AVU kleurrijke informatiebordjes ontwikkeld. Bij wijze van proef is op locaties waar PMD te vroeg wordt aangeboden dit kleurrijke bordje met een positieve tekst of quiz opgehangen. Het reclamebureau dat door de AVU wordt ingezet voor dit soort campagnes heeft onze gemeente aangeboden dit kosteloos uit te voeren.

4.3 Vervuiling gescheiden deelstromen (afkeur)

Bij een overstap op een tariefsysteem bestaat de vrees voor extra afkeur als gevolg van ontwijkgedrag door inwoners die restafval bij de gratis deelstromen weggooien. Afkeur van vrachten gebeurt op een overslagstation of sorteerlocatie. Na de inzameling keurt een keurmeester de gescheiden ingezamelde deelstromen visueel. Indien de vervuiling van een aangeleverde vracht hoger is dan contractueel afgesproken, dan is er sprake van afkeur van de gehele vracht. De vracht gaat als restafval naar de verbrandingsoven. Voor PMD geldt een beoordelingsprotocol - onderdeel van de Ketenovereenkomst Verpakkingen 2020-2029 - en een maximale aandeel storende vervuiling.

In Wijk bij Duurstede is geen sprake van extra afkeur van gescheiden deelstromen sinds de invoering van het nieuwe beleid. In onderstaande tabel staat hoeveel afkeur van GFT, PMD en textiel in de afgelopen jaren is geweest.

Afgekeurde hoeveelheden	2019 (x 1.000 kilo)	2020 (x 1.000 kilo)	2021 (x 1.000 kilo)	2022* (x 1.000 kilo)
GFT	0%	0%	0%	0%
PMD	4,1%	7,7%	5%	0,7%
Textiel	niet bekend	6%	5%	6%

* Cijfers over het jaar 2022 zijn een prognose op basis van de data die tot nu toe bekend zijn (30 november 2022)

In paragraaf 2.4 is al geconcludeerd is dat het gescheiden ingezamelde GFT niet helemaal zuiver is, maar dat tot nu toe geen enkele vracht is afgekeurd door teveel vervuiling. In paragraaf 2.5 is ingegaan op de effecten van de wijziging van de inzameling van PMD. Hier is geconcludeerd dat de kwaliteit van PMD sterk is verbeterd sinds de verzamelcontainers voor de hoogbouw en een deel van de binnenstad zijn vervangen door het wekelijks inzamelen met PMD-zakken. Sinds de invoering van het tarief voor restafval in april 2021 is de afkeur niet toegenomen (5% in 2021 tegenover 7,7% in 2020 en 4,1% in 2019). Ook voor textiel is er geen sprake van een toename van het percentage afval.

Landelijk beeld: in gemeenten met diftar niet meer vervuiling van deelstromen en PMD is schoner

IPR Normag constateert in haar onderzoek uit 2021 dat over het geheel geldt dat de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde grondstoffenstroom niet wezenlijk afwijkt in gemeenten met en zonder diftar. Wat PMD betreft presteren diftar gemeenten net iets beter. Ook onderzoek van Eureco, op basis van sorteercijfers uit 2016 tot en met 2018, toont niet aan dat er minder zuiverheid is van PMD van gemeenten met diftar (Eureco, 2018).

4.4 Afvaltoerisme

Een aantal inwoners geeft in de vragenlijst aan dat zij hun restafval wegbrengen naar een andere gemeente waar geen tarief voor restafval is. Bij de buurgemeenten Bunnik, Utrechtse Heuvelrug en Houten is nagevraagd of zij in een verschil ervaren in de aangeboden hoeveelheden restafval. Deze gemeenten hebben geen verschil waargenomen.

Landelijk beeld: minder afval in gemeenten met diftar dan in gemeenten zonder diftar

In gemeenten met diftar komt minder afval vrij dan in gemeenten zonder diftar (IPR Normag, 2021). Uit landelijke cijfers van het CBS uit 2019 blijkt namelijk dat:

- niet-diftar gemeenten gemiddeld 561 kilo afval per inwoner inzamelen;
- diftar gemeenten gemiddeld 494 kilo afval per inwoner inzamelen.

IPR Normag constateert: 'Er is te weinig onderzoek naar gedaan of dit specifiek het effect is van diftar is. Een deel van de verklaring kan zijn dat huishoudens kritischer zijn bij het inkopen van consumptiegoederen op de gebruikte verpakkingen en op de hoeveelheid voedingsmiddelen (preventiegedrag). Ook kan de inzet op communicatie resulteren in bewuster hergebruik van producten; inwoners gebruiken andere routes dan de gemeentelijke routes zoals kringloopwinkels en thuiscompostering.'

4.5 Nulaanbieders: geen aanbod van restafval

Een andere indicatie voor de aanwezigheid van ontwijkgedrag is het aantal nulaanbieders: adressen die per jaar helemaal geen huishoudelijk restafval aanbieden. In Wijk bij Duurstede heeft in de periode van 1 april 2021 tot 7 september 2022:

- 7% de eigen container voor restafval niet aangeboden voor een leging (627 van de 8.681 adressen met een eigen container op 7 september 2022).
- 4% de afvalpas niet gebruikt om de ondergrondse container voor restafval te openen (76 van de 1.742 adressen met een pas).

Oorzaken nulaanbod

Naast bewust ontwijkgedrag heeft het niet aanbieden van restafval ook andere oorzaken zoals:

- Leegstand van een woning;
- Inwoners voeren hun afval samen met de burens af in één container;
- Goed scheidingsgedrag: een container of zak is nog niet vol.

Landelijk beeld: waarschijnlijk meer nulaanbieders in gemeenten met diftar

Er zijn geen exacte cijfers bekend over het aantal nulaanbieders in Nederland. IPR Normag constateert (2021): 'In het kleinschalig onderzoek naar nul-aanbieders (JMA, 2019) komt naar voren dat het aandeel nul-aanbieders lijkt toe te nemen naarmate afval zeer goed gescheiden wordt. De onderzoekers stellen dat het niet vastgesteld kan worden in welke verhouding (wenselijke) preventie en (ongewenst) ontwijkgedrag optreden. Hiervoor is er een gebrek aan (toegang tot) gegevens. De wet algemene verordening gegevensbescherming speelt hierbij een rol. In de interviews over de ervaringen in de praktijk komt vooral naar voren dat niet alleen meer afval verdwijnt via ongewenste alternatieve routes. Er zijn ook meer goede afvalscheiders die nagenoeg geen restafval produceren en dat daarmee het aantal nul-aanbieders relatief hoog ligt. Het beetje restafval dat deze mensen produceren wordt dan op alternatieve wijze afgezet. Mensen delen bijvoorbeeld een container met de burens.'

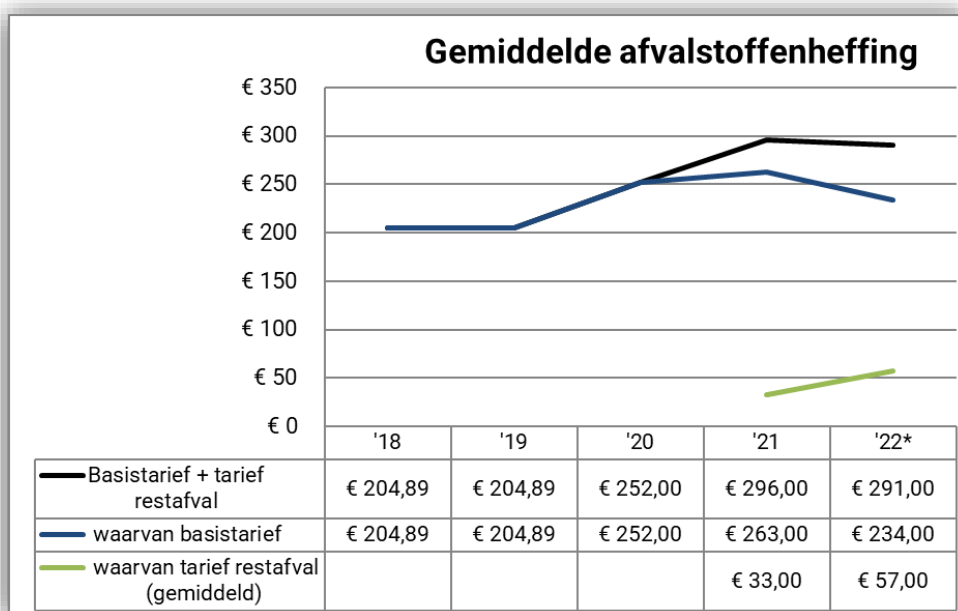
5 Kosten

Vanaf 1 april 2021 betalen inwoners van de gemeente Wijk bij Duurstede naast een vast jaartarief ook een variabel tarief op basis van het aantal aanbiedingen. Dit hoofdstuk beschrijft de financiële gevolgen van deze beleidswijziging.

5.1 Afvalstoffenheffing totaal

Ontwikkelingen afvalstoffenheffing Wijk bij Duurstede

Onderstaande figuur laat de ontwikkeling zien van de afvalstoffenheffing in de gemeente. De zwarte lijn geeft de totale afvalstoffenheffing aan (basistarief plus tarief voor restafval). Het tarief voor restafval geldt in 2021 vanaf het tweede kwartaal en in 2022 voor het hele jaar.

Tussen 2018 en 2022 steeg de gemiddelde afvalstoffenheffing in de gemeente in totaal met 42%. Achtereenvolgens gaat het om een stijging van 0%, 23% en 17% en in 2022 is er sprake van een gemiddelde daling van 2% ten opzichte van het jaar daarvoor. Net als in Wijk bij Duurstede, stijgt de gemiddelde heffing in Nederland sinds 2019 (Rijkswaterstaat, 2022). Dit komt onder meer door de toenemende kosten voor de inzameling en verwerking van afval en de afnemende opbrengsten van afvalstromen zoals glas, papier en plastic.

Landelijk is de heffing met 23% gestegen tussen 2018 en 2021 (Rijkswaterstaat, 2018 en 2022). Dat is minder dan de toename in Wijk bij Duurstede in dezelfde periode (42%). De belangrijkste oorzaak is het hogere tarief voor de verwerking van restafval en GFT vanaf 1 januari 2021. Na ruim tien jaar gebruik gemaakt te hebben van een contract met gunstige tarieven moest de verwerking opnieuw worden aanbesteed.

Meer inkomsten uit tarief restafval dan begroot

Inmiddels is duidelijk geworden dat huishoudens in 2021 gemiddeld meer betaald hebben voor de tarieven voor restafval dan begroot. Dit komt omdat huishoudens vaker restafval hebben aangeboden dan ingeschat was. Dit komt neer op € 12 per adres. Ook zijn de verwerkingskosten voor GFT en restafval lager uitgevallen dan begroot en de opbrengst van PMD hoger dan begroot. Dit komt neer op € 11 per adres. Het college heeft de raad voorgesteld om het bedrag dat huishoudens in 2021 meer betaald hebben dan begroot terug te geven. De raad heeft hier niet mee ingestemd, waardoor dit voordeel in de jaarrekening 2021 verwerkt is en conform bestaand beleid toegevoegd is aan de voorziening reiniging.

Tarieven afvalstoffenheffing Wijk bij Duurstede vergeleken met andere gemeenten

Vergelijkbare gemeenten in provincie Utrecht

De meeste gemeenten in de provincie Utrecht kennen een tarief dat afhankelijk is van het aantal personen per adres. Naast Wijk bij Duurstede hebben vier Utrechtse gemeenten op dit moment een tariefsysteem: Leusden, Renswoude, Veenendaal en Woudenberg. Onderstaande tabel vergelijkt de afvalstoffenheffing met deze tariefgemeenten en met een aantal vergelijkbare gemeenten in de provincie Utrecht in 2022.

De gemiddelde afvalstoffenheffing in de tariefgemeenten is afhankelijk van het aantal ledigingen en inworpen per adres per jaar. Deze cijfers zijn niet bekend.

Gemeente	Vast tarief 2023 (diftar)	Tarief voor restafval 2023 (diftar)			Aantal personen per adres 2022	
		Ondergronds	140 liter container	240 liter container	Eenpersoon	Meerpersoon
Leusden	€ 193,00	€ 1,60	€ 3,73	€ 6,40		
Renswoude	€ 257,00	€ 1,82	€ 4,24	€ 7,38		
Veenendaal	€ 250,00	€ 2,30	€ 5,36	€ 9,11		
Woudenberg	€ 238,80	€ 1,90	€ 6,50	€ 11,50		
Wijk bij Duurstede	€ 249,00	€ 1,50	€ 5,50	€ 8,00		
Gemiddeld diftar	€ 237,56	€ 1,82	€ 5,07	€ 8,48		
Baarn					€ 299,60	€ 433,05
Bunnik					€ 189,00	€ 325,00
Bunschoten					€ 283,00	€ 312,00
Houten					€ 184,44	€ 313,56
IJsselstein					€ 232,61	€ 447,72
Montfoort					€ 200,90	€ 364,08
Stichtse Vecht					€ 216,84	€ 328,54
Utr. Heuvelrug					€ 253,22	€ 316,56
Gemiddeld overig					€ 232,45	€ 355,06

Ten opzichte van de vijf gemeenten in de provincie Utrecht waar betaald wordt per keer dat er restafval wordt aangeboden ligt in Wijk bij Duurstede gemiddeld:

- het vast tarief € 11,44 hoger;
- het tarief voor een inworp van een afvalzak € 0,32 lager;
- het tarief voor het aanbieden van een 140 liter container € 0,43 hoger;
- het tarief voor het aanbieden van een 240 liter container € 0,48 lager.

Alle gemeenten in provincie Utrecht en Nederland

De gemiddelde afvalstoffenheffing in 2021 in Nederland is € 287 en in de provincie Utrecht € 303 (Rijkswaterstaat, 2022). Dat betekent dat de heffing in Wijk bij Duurstede (€ 296 in 2021) € 9 boven het gemiddelde in heel Nederland ligt en € 7 beneden het gemiddelde in de provincie Utrecht.

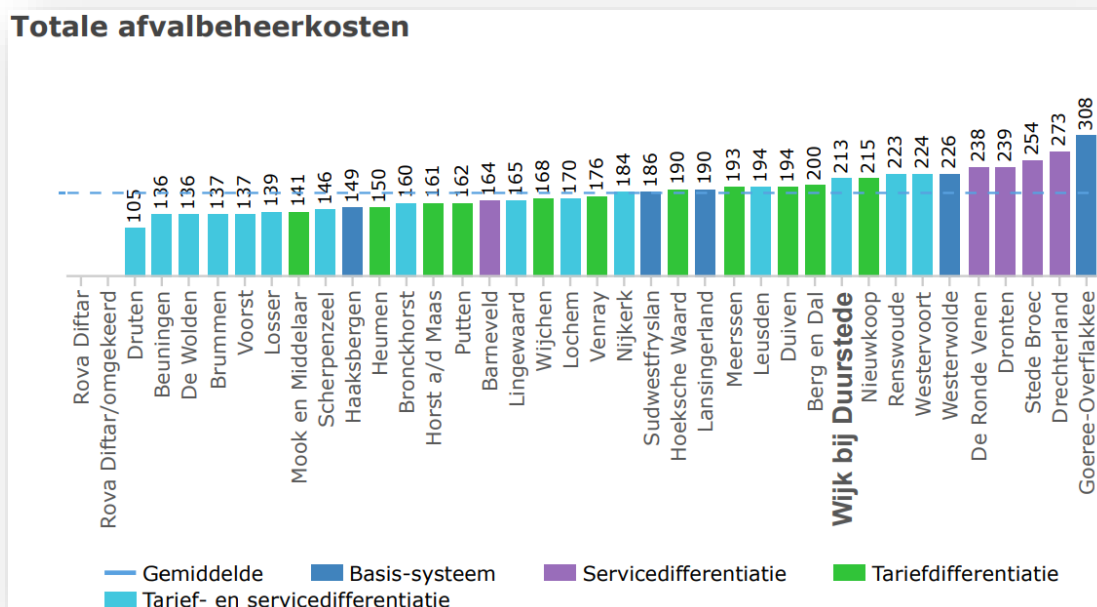
Landelijk beeld: grote spreiding in afvalstoffenheffing en lagere kosten in gemeenten met diftar

De spreiding in hoogte van de afvalstoffenheffing onder gemeenten is groot. In 2021 is de heffing in de vijf 'duurste' gemeenten hoger dan € 387. In de vijf 'goedkoopste' gemeenten is dit lager dan € 148 (Rijkswaterstaat, 2022).

In 2021 kent 50% van de Nederlandse gemeenten een vorm van diftar. Van 45% is de heffing gebaseerd op het aantal personen en 5% heeft een vast tariefstelsel. De afvalstoffenheffing in gemeenten met diftar is gemiddeld lager dan in andere gemeenten (Rijkswaterstaat, 2022). Uit cijfers van 2019 blijkt dat meerpersoonshuishoudens in gemeenten met diftar gemiddeld € 64 minder afvalstoffenheffing per jaar betaalden dan in gemeenten zonder diftar. Dit is met name veroorzaakt door de reductie van het restafval, omdat meer afvalscheiding kosten vermijdt voor de afvalverbranding en de afvalstoffenbelasting en zorgt voor hogere opbrengsten van de recyclebare deelstromen (IPR Normag, 2021).

Afvalbeheerkosten vergeleken met gemeenten met dezelfde stedelijkheid

De gemeente heeft meegedaan aan de landelijke benchmark over het peiljaar 2021, waarin de resultaten van 38 gemeenten met dezelfde mate van stedelijkheid met elkaar vergeleken zijn. De afvalbeheerkosten zijn niet gelijk aan de afvalstoffenheffing. Dit zijn namelijk alleen de kosten voor inzameling, overslag, transport, verwerking, beleid, voorlichting, handhaving, het opleggen van de heffing, etc. In de afvalstoffenheffing wordt meestal ook de btw-compensatie meegeteld, net als de kosten voor zwerfafval en ophalen van bedrijfsafval. Bovendien kiezen sommige gemeenten ervoor om niet 100% kostendekkend te zijn en dus niet alle afvalbeheerkosten door te belasten aan inwoners via de afvalstoffenheffing. Onderstaande figuur geeft de afvalbeheerkosten per adres in 2021 weer.

De afvalbeheerkosten in Wijk bij Duurstede zijn € 28 per adres hoger dan gemiddeld in gemeenten met dezelfde mate van stedelijkheid in 2021 (€ 213 ten opzichte van gemiddeld € 185).

5.2 Opbrengsten uit tarief voor restafval

Opbrengsten Wijk bij Duurstede uit tarief voor restafval

Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbrengsten uit het tarief voor restafval tegenover de begrote opbrengsten. Over 2022 is een inschatting gemaakt op basis van de tot nu toe bekende gegevens (september 2022).

Opbrengsten uit tarief voor restafval	2021 (9 maanden)		2022 (12 maanden)	
	Begroot	Werkelijk	Begroot	Verwacht
Opbrengsten eigen containers		€ 353.000		€ 466.000
Opbrengsten ondergronds en milieustation		€ 78.500		€ 102.000
Compensatie GFT hoogbouw		- € 22.500		
Totale opbrengst uit tarief restafval	€ 329.000	€ 409.000	€ 574.000	€ 568.000

Laagbouw: eigen containers voor restafval

In totaal staan er 9.150 containers voor restafval op 8.681 adressen; op 469 adressen is een tweede container aanwezig (stand van zaken op 7 september 2022). Hieronder vallen 21 adressen die vrijgesteld zijn van het betalen van afvalstoffenheffing: scholen, kerken, openbare locaties, gezamenlijke locaties en de eigen gemeentelijke dienst. Het restafval wordt elke vier weken geleegd.

Gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens met eigen containers

De afvalstoffenheffing voor huishoudens met eigen containers is in 2021:

- met een 140 liter container: **€ 290,50**. Dit bedrag bestaat uit het basistarief van € 263,00 en € 27,50 voor de ledigingen van de container tegen een tarief van € 5,50 per lediging (gemiddeld 5 ledigingen per adres in 9 maanden);
- met een 240 liter container: **€ 311,00**. Dit bedrag bestaat uit het basistarief van € 263,00 en € 48,00 voor de ledigingen van de container tegen een tarief van € 8,00 per lediging (gemiddeld 6 ledigingen per adres in 9 maanden).

De afvalstoffenheffing voor huishoudens met eigen containers is in 2022:

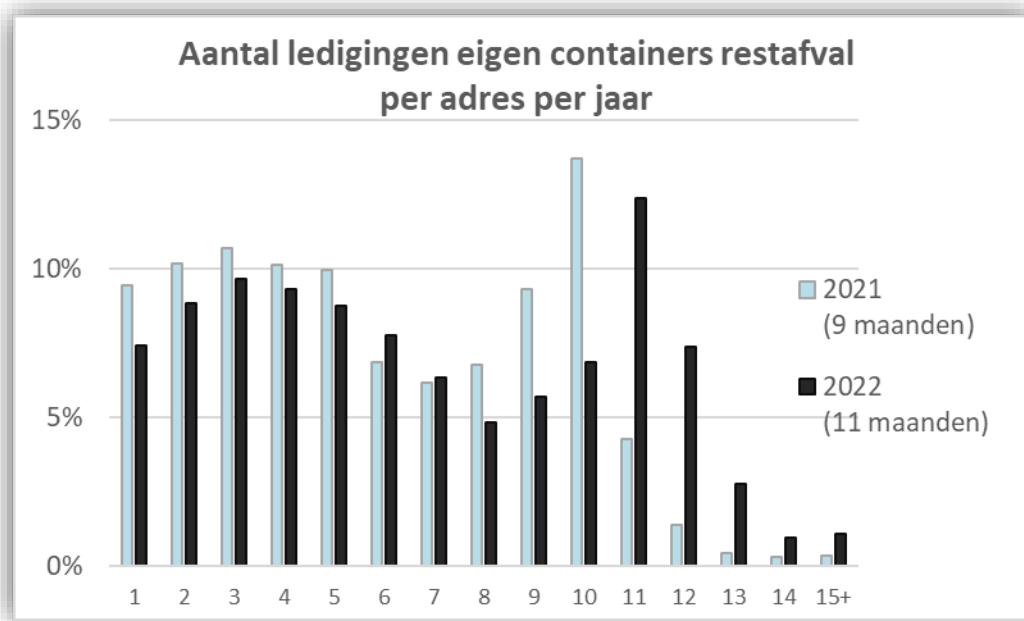
- met een 140 liter container: **€ 267,00**. Dit bedrag bestaat uit het basistarief van € 234,00 en € 33,00 voor de ledigingen van de container tegen een tarief van € 5,50 per lediging (gemiddeld 6 ledigingen per adres in 12 maanden);
- met een 240 liter container: **€ 290,00**. Dit bedrag bestaat uit het basistarief van € 234,00 en € 56,00 voor de ledigingen van de container tegen een tarief van € 8,00 per lediging (gemiddeld 7 ledigingen per adres in 12 maanden).

Er is een correctie toegepast voor de adressen die zijn vrijgesteld van het betalen van afvalstoffenheffing (154 adressen met een eigen container voor restafval) en voor de medische containers (72 containers).

Spreiding aantal ledigingen per jaar over adressen

Jaarlijks zijn er 13 dagen waarop de eigen containers voor restafval geleegd worden. Op elk adres kunnen inwoners hun container tussen de 0 en 13 keer per jaar aanbieden. Adressen met twee containers vormen een uitzondering; zij kunnen een container vaker aanbieden.

In onderstaande figuur is aangegeven hoe vaak huishoudens met een eigen container het restafval hebben aangeboden in 2021 en 2022.

De figuur maakt zichtbaar dat:

- Het aantal keren dat huishoudens hun container aan de straat zetten voor een lediging gespreid is;
- de container in 2021 het vaakst 10 keer aan de straat is gezet (14% van de adressen);
- de container in 2022 het vaakst 11 keer aan de straat is gezet (12% van de adressen)
- tussen 1% en 5% van de adressen heeft de container vaker dan 13 keer aan de straat gezet. Een kleine 500 adressen heeft tegen betaling een extra container; zij kunnen vaker dan 13 keer aanbieden.

Veelgebruik eigen containers

Van de adressen met eigen containers biedt 2% in 2021 (9 maanden) en 5% in 2022 (11 maanden) de container vaker dan 13 keer per jaar aan.

Nulaanbieders: adressen waar geen restafval is aangeboden

In paragraaf 4.5 is het aantal nulaanbieders weergegeven. Tussen 1 april 2021 en 7 september 2022 bood 7% de eigen container voor restafval niet aan voor een lediging (627 van de 8.681 adressen met een eigen container).

Hoogbouw: ondergrondse containers voor restafval

Aan 1.742 huishoudens is een restafvalpas verstrekt om afval in een ondergrondse container aan te bieden (stand van zaken 7 september 2022).

Gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens die gebruik maken van ondergrondse containers

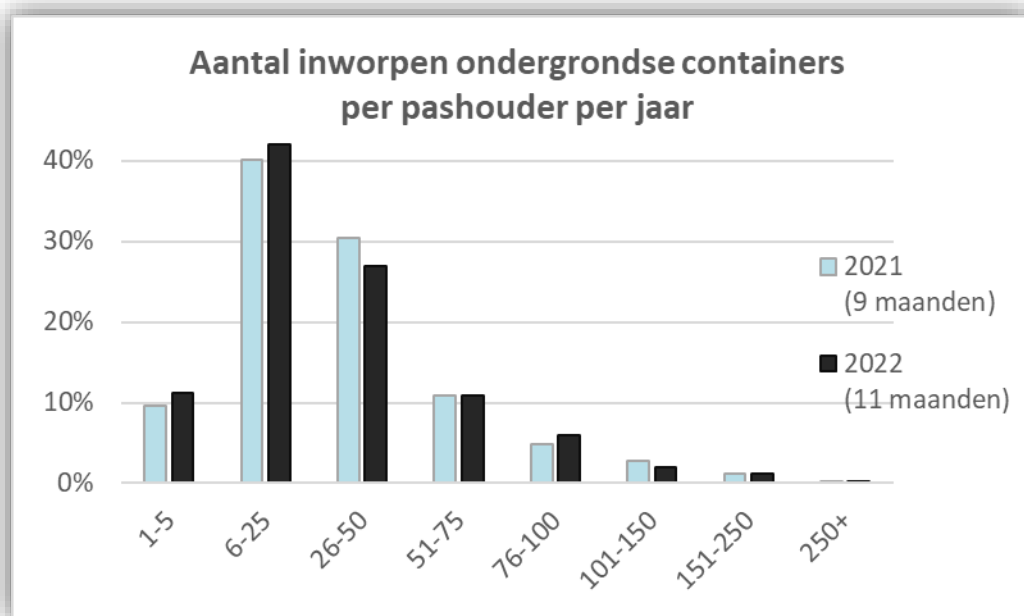
Tegen een tarief van € 1,50 per inworp betaalt een huishouden dat gebruik maakt van ondergrondse restafvalcontainers gemiddeld € 66,00 in 2021 (9 maanden). Dit is gebaseerd op gemiddeld 44 inworp per adres (1.665 adressen en 60.860 inworp). Naar verwachting gaat het in 2022 om een bedrag van € 60,00 (12 maanden). Dit is gebaseerd op gemiddeld 40 inworp per adres (1.664 adressen en 55.061 inworp). Hierbij is een correctie toegepast voor de adressen die zijn vrijgesteld van het betalen van afvalstoffenheffing (179 adressen met een afvalpas) en voor de medische afvalpassen (106 passen).

Dit maakt de gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens die gebruik maken van ondergrondse restafvalcontainers:

- **€ 329,00** in 2021 (inclusief het basistarief van € 263,00). Bij de eindafrekening over 2021 kregen deze huishoudens éénmalig een compensatie van € 15,00, omdat zij in 2021 nog geen mogelijkheid hadden om hun gft-afval te scheiden;
- **€ 294,00** in 2022 (inclusief het basistarief van € 234,00).

Spreiding aantal inworp over adressen

In onderstaande figuur is aangegeven hoe vaak de pashouders restafval hebben aangeboden in 2021 en 2022.

De figuur maakt zichtbaar dat:

- het overgrote merendeel van de adressen die een afvalpas gebruikt, heeft tussen de 1 en 50 keer afval aangeboden in de ondergrondse containers (80% in 2021 en 80% in 2022);
- 1% van de pashouders het afval vaker dan 151 keer heeft aangeboden in de ondergrondse containers. Dat komt neer op ongeveer 3 keer per week of vaker (24 pashouders in 2021 en 22 pashouders in 2022).
- Minder dan 0,5% van alle pashouders bood het restafval vaker dan 5 keer per week in de ondergrondse container (250 keer of vaker): 0,3% in 2021 en 0,1% in 2022.

In 2021 was het voor bewoners in de hoogbouw en een deel van de binnenstad nog niet mogelijk om GFT te scheiden. Daardoor hielden zij meer restafval over. Hiervoor ontvingen zij met de aanslag afvalstoffenheffing 2022 een compensatie van € 15,00.

Veelgebruik ondergrondse containers

Adressen die vaker dan 2 keer per week afval aanbieden in een ondergrondse container - dus meer dan 104 keer per jaar - zijn als veelgebruikers beschouwd. In onderstaande tabel, die eind 2021 is opgesteld, is te zien dat 5% van de adressen voor 18% van de aanbiedingen zorgt. Zij storten mogelijk steeds kleine hoeveelheden restafval, maar er zijn geen data beschikbaar over hoeveel zij aanbieden. Inmiddels biedt het grootste deel van deze inwoners veel minder afval aan.

Veelgebruik OC	Q2 en Q3 2021	
	Aantal adressen	Aantal aanbiedingen
Aantal adressen	87 (5%)	40.586 (18%)
Overige adressen*	1.663 (95%)	7.476 (82%)
Totaal	1.663 (100%)	33.110 (100%)

Eind 2021 en medio 2022 heeft de afvalcoach huishoudens waar veel meer dan gemiddeld afval naar de ondergrondse container werd gebracht benaderd om hen te ondersteunen bij het beter scheiden van afval. Eerst ontvingen de bewoners een brief, waarin hen duidelijk is gemaakt dat hun gebruik over de eerste twee kwartalen gemiddeld genomen aan de hoge kant is. Daarna is de afvalcoach persoonlijk langsgekomen om meer te vertellen. De bewoners konden ook zelf contact opnemen met de afvalcoach. Bij ongeveer de helft van de gesproken bewoners was het niet bekend dat een inworp € 1,50 kost (23 van de 48 gesproken bewoners eind 2021). In een aantal gevallen was de regeling voor babyluiers niet bekend.

De mensen die gesproken zijn, gaven verschillende redenen op voor hun hoger aanbodgedrag:

- geen of onvoldoende kennis (23%)
- slecht scheiden (20%)
- taalproblemen (20%)
- geen interesse (8%)
- overig (30%): volume van de trommel te groot (dan moet het afval lang bewaard worden; dit lijkt vooral in de binnenstad te spelen), bedrijf aan huis, pasje uitgeleend, ziekte/psychische problemen en daardoor geen prioriteit, bang voor stank in huis, net verhuisd, huisdieren, groot gezin, kwijtschelding afval en daardoor geen interesse in scheiding.

Ook medio 2023 zal zullen huishoudens die veel meer dan gemiddeld gebruik maken van de ondergrondse container hierover op eenzelfde wijze geïnformeerd worden.

Veelgebruik bij reinigingsrecht

Ongeveer honderd bedrijven en instellingen maken gebruik van de mogelijkheid mee te liften met de gemeentelijke afvalinzameling en betalen reinigingsrecht. Ook bij het reinigingsrecht is er sprake van veelgebruik van ondergrondse containers. Vanaf 2023 betalen bedrijven en instellingen die gebruik

maken van reinigingsrecht ook een bedrag per keer dat er restafval wordt aangeboden. In september 2022 hebben deze bedrijven en instellingen hierover een van de gemeente een brief ontvangen. Bij adressen waar veelgebruik is geconstateerd heeft de afvalcoach besproken dat veelgebruik leidt tot hoge kosten.

Nulaanbieders: adressen waar geen restafval is aangeboden

In paragraaf 4.5 is het aantal nulaanbieders weergegeven: tussen 1 april 2021 en 7 september 2022 heeft ruim 4% de afvalpas niet gebruikt om de ondergrondse container voor restafval te openen (76 van de 1.742 adressen met een pas).

5.3 Ervaringen inwoners met afvalstoffenheffing

Tevredenheid over de kosten

In de bewonersonderzoeken is gevraagd naar de mening van inwoners van de gemeente Wijk bij Duurstede over de kosten voor de afvalinzameling (Citizens, 2022).

Over het algemeen overheerst tevredenheid over de kosten

Er is iets meer tevredenheid dan ontevredenheid over de kosten voor de inzameling van afval. Een kwart van de inwoners is neutraal over de kosten. Een op de vijf inwoners is tevreden met de huidige kosten voor het inzamelen van afval. Bijna de helft ziet het idee dat iemand die meer afval heeft ook meer betaalt, een voordeel van het huidige beleid. Daarnaast is twee vijfde van de inwoners er tevreden over dat het huidige systeem beter is voor het milieu (42%). Een minderheid - ongeveer drie op de tien - is er blij mee dat inwoners invloed hebben op hoeveel ze betalen en dat ze minder restafval over houden (resp. 31% en 27%).

Degenen die de huidige manier van inzamelen van afval een voldoende gaven, schrijven in de toelichting vaak dat zij het tarief voor restafval een goede methode vinden om te zorgen voor meer bewustwording over het belang van afval scheiden. Daarnaast denken zij dat het een goede stimulans geeft om afval te scheiden.

Ook ontevredenheid over de kosten

Meer dan twee vijfde van de invullers van de vragenlijst (42%) is ontevreden over de kosten voor de afvalinzameling. Dat geldt ook voor een kwart van de gesproken inwoners (22%). Van degenen die de vragenlijst invulden, is 15% ontevreden over de hogere kosten als je afval niet goed scheidt.

Aan inwoners die niet tevreden zijn over de afvalinzameling is gevraagd wat de reden hiervan is. Enkele mensen schrijven dat zij het als dubbelop ervaren om een vast tarief en een variabele tarief te moeten betalen. Sommige gebruikers van de ondergrondse containers geven aan dat het opsparen van afval ervoor zorgt dat de afvalzak te zwaar wordt om weg te brengen. Een enkeling geeft aan dat ze liever per hoeveelheid restafval willen betalen dan per zak of container, zodat zij afval niet hoeven op te sparen.

Rekening valt tegen voor één op de drie inwoners

In februari 2022 ontvingen inwoners de aanslag afvalstoffenheffing voor 2022. Hierbij was het bedrag inbegrepen voor het aantal keren dat zij in 2021, vanaf 1 april, hun restafval hebben aangeboden. Voor één op de drie mensen die de online vragenlijst invulden viel het bedrag tegen (34%) en voor één op de vier mensen viel het bedrag juist mee (26%). Uit de straatgesprekken blijkt

dat inwoners veelal positief zijn over hoeveel meer ze zijn gaan scheiden, maar ook dat ze zorgen hebben over de hoogte van de kosten voor restafval. Veel inwoners zeggen zelf te hebben bijgehouden hoe vaak zij afval aanboden in 2021. Inwoners hebben behoefte aan tussentijds zicht op de eindafrekening.

Bezwaren op de afvalstoffenheffing

Onderstaande tabel bevat het aantal en de inhoud van de bezwaren en of deze ontvankelijk of niet ontvankelijk verklaard zijn.

Bezwaren	Niet ontvankelijk	Ontvankelijk	Totaal
2022	15	64	79
2021	87	101	188
2020	34	36	70
2019	41	28	69

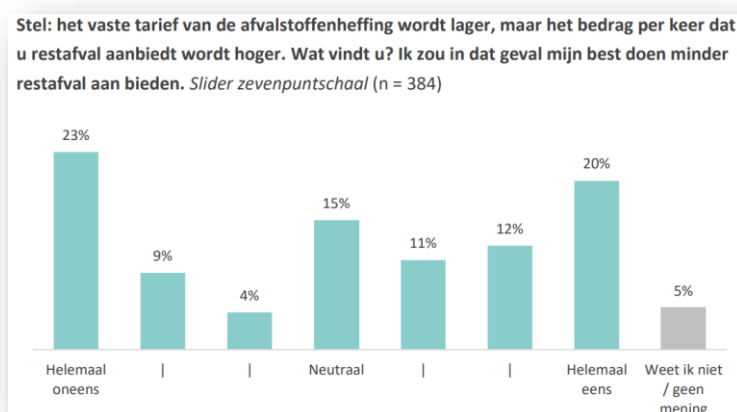
De toename van bezwaren over 2021 heeft in 45 gevallen te maken met bezwaren over het betalen per keer dat er restafval wordt aangeboden. Dit gaat dan over:

- Bezwaar over het aantal keren dat er restafval is aangeboden;
- Het niet toekennen van korting voor het niet kunnen scheiden van GFT in 2021;
- Het door inwoners onderling gewisseld hebben van een restafval cliko waardoor de registraties aan het verkeerde huishouden zijn toegewezen;
- Het (terecht) aanrekenen van het gebruik van een luierpas bij een restafvalcontainer;
- Het in gebruik hebben van meerdere restafvalcontainers wat niet (meer) zo is;
- Aangeslagen zijn voor een grote restafvalcontainer terwijl men een kleine container heeft.

5.4 Effect van tarifiering op hoeveelheid restafval

Iets minder dan de helft van de inwoners verwacht gedragsverandering bij hogere tarieven

In de online vragenlijst is aan inwoners gevraagd of zij hun gedrag zouden aanpassen als de gemeente het vaste tarief voor de afvalstoffenheffing verlaagt en het bedrag per keer dat zij restafval aanbieden verhoogt (Citizens, 2022). Inwoners zijn verdeeld of zij hun gedrag zouden aanpassen. Minder dan de helft verwacht minder restafval aan te bieden bij hogere tarieven voor restafval (43%) en bijna twee vijfde zou juist niet extra hun best doen om minder restafval aan te bieden (36%).

5.5 Uitgaven en opbrengsten nieuw grondstoffenbeleid voor gemeente

Het beleid in Wijk bij Duurstede is dat de netto kosten voor het afvalbeheer (de kosten minus de opbrengsten) worden gedekt uit de afvalstoffenheffing. Als aan het eind van het jaar geld overblijft, dan wordt dat gestort in de egalisatievoorziening reinigingsheffingen en als er geld tekort komt, dan wordt dat uit deze voorziening onttrokken. Uitgangspunt van het nieuwe beleid is dat de structurele extra kosten van het tariefsysteem worden gedekt uit de structurele besparing op de inzamel- en verwerkingskosten. Dat laat onverlet dat er nog wel sprake kan zijn van kostenstijging, omdat externe niet-beïnvloedbare ontwikkelingen ook een rol spelen. Autonome ontwikkelingen zijn bijvoorbeeld de fors gestegen verwerkingstarieven GFT en restafval per 1 januari 2021 (het gunstige oude contract liep na tien jaar af) en een meevaller van de opbrengst oud papier vanwege de fors gestegen grondstofprijzen op de wereldmarkt.

In deze paragraaf zijn de uitgaven en de besparingen weergegeven.

Enmalige investeringen invoering nieuw beleid

In de volgende tabel - die ook is gepresenteerd aan de raad in de memo over de financiële realisatie van het nieuw grondstoffenbeleid van 25 februari 2022 - zijn de éénmalige uitgaven afgezet tegen de raming uit het grondstoffenplan.

Enmalige investering tariefsysteem Bedragen x € 1.000	Raming	Werkelijk besteed	Toelichting
Projectbegeleiding diftar	€ 50	€ 62	waarvan € 49 uit 2020 (1)
Verbeteren toezicht milieustraat	€ 10	€ 14	
Publieksvoorlichting	€ 35	€ 28	
ICT-dataverbinding	€ 15	€ 40	waarvan € 12 uit 2020 (2)
Vervanging chips	€ 10	€ 14	
Overig (waaronder evaluatiemetingen)		€ 13	
Participatie GFT/PMD hoogbouw		€ 25	(1) (3)
Totaal	€ 120	€ 196	
<i>Extra investeringen in inzamelmiddelen</i>	<i>€ 150</i>	<i>€ 123</i>	<i>Direct bekostigd uit de exploitatie</i>

- 1) Er is extra capaciteit ingehuurd voor projectbegeleiding diftar en het participatietraject GFT/PMD hoogbouw;
- 2) Zoals te zien is in de volgende tabel met de structurele investeringen zijn de uitgaven voor ICT-dataverbindingen, registraties en belastinginning structureel lager dan verwacht. Daar staan wel éénmalige hogere uitgaven tegenover voor software en hardware. Per saldo zijn de kosten lager dan aanvankelijk ingeschat;
- 3) Voor het maatwerkproject GFT/PMD hoogbouw is mede op verzoek van de raad een uitgebreid participatietraject gestart. In de Strategienota grondstoffen was voorzien in een minder intensieve aanpak.

Voor de invoering van het nieuwe beleid zijn de incidentele (project)kosten gedekt uit de voorziening reinigingsheffing. Inclusief het later toegevoegde participatietraject voor GFT/PMD hoogbouw zijn de éénmalige uitgaven € 76.000,- hoger dan begroot. Deze meerkosten zijn veroorzaakt door de kosten voor de projectorganisatie, de niet geraamde extra kosten voor vervanging en reparatie van inzamelmiddelen en de extra inzet van een afvalcoach.

Investerings in inzamelmiddelen

De extra investeringen in inzamelmiddelen (eigen containers en ondergrondse containers) zijn iets lager dan geraamd. Deze investeringen zijn direct uit de exploitatie bekostigd; er zijn dan ook geen structurele rente- en afschrijvingslasten. Extra investeringen waren nodig voor het vervangen en aanpassen van de verouderde containers en ondergrondse systemen. Vanwege de invoering van het nieuwe beleid zijn deze investeringen vervoegd gedaan. De uitgaven voor vervanging van oude containers, GFT-systemen hoogbouw en binnenstad, nieuwe ondergrondse containers, de ombouw van sterk verouderde ondergrondse containers en de realisatie van ondergrondse luierscontainers bedroeg € 180.000 in 2021. Dat is € 123.000 hoger dan het reguliere vervangingsbudget van € 57.000. In de Strategienota was rekening gehouden met een extra investering van € 150.000 die ten laste zou komen van de structurele jaarkosten. De werkelijke extra investering is met € 123.000 dus lager. Deze is net als andere jaren direct ten laste van de exploitatie gebracht, waardoor er geen jaarlijkse rente en afschrijving meer is.

Structurele investeringen nieuw grondstoffenbeleid

Het nieuwe beleid brengt ook structureel jaarlijks extra kosten met zich mee, zoals voor registratie, communicatie, een afvalcoach, extra toezicht op de milieustraat en extra inningskosten van de afvalstoffenheffing. In de Strategienota is hiervoor een jaarlijks bedrag van € 160.000 geraamd. De grootste kostenposten (afvalcoach en het extra toezicht op de milieustraat) zijn vanaf juli 2021 structureel ingevuld. Er zijn geen extra kosten gemaakt voor het verwijderen van afvalzakken, dumpingen en zwerfafval door Wijk Schoon.

Zoals onderstaande tabel laat zien, blijven de structurele meerkosten in 2021 en 2022 binnen de raming.

Structurele uitgaven Bedragen x € 1.000	2021		2022		Toelichting
	Raming	Werkelijk besteed	Raming	Werkelijk besteed	
Extra registratiekosten / ICT	€ 20	€ 12	€ 20	€ 12	zie vorige tabel (2)
Extra kosten belastinginning	€ 40	€ 15	€ 40	€ 16	zie vorige tabel (2)
Uitbreiding controle/voorlichting (afvalcoach)	€ 50	€ 56	€ 50	€ 58	(4)
Uitbreiding toezicht milieustraat	€ 50	€ 22	€ 50	€ 53	(4)
Inzet handhaving	PM	-	PM	-	
Rente/afschrijving vervanging minicontainers	€ 0	-	€ 0		
Totaal	€ 160	€ 105	€ 160	€ 139	

(4) Er is eerst een ervaren afvalcoach ingehuurd om de afvalcoaching op de rit te zetten en medewerkers op te leiden. Vanaf juli 2021 is dit met eigen personeel ingevuld. De noodzakelijke uitbreiding van het toezicht op de milieustraat is vanaf juli 2021 gerealiseerd, waardoor voor dit onderdeel uitgaven zijn gedaan over een gedeelte van 2021.

Structurele besparingen nieuw grondstoffenbeleid

De extra structurele kosten als gevolg van de invoering van het nieuwe beleid zijn gedekt uit de bespaarde verwerkingskosten. Dat komt doordat de afname van de hoeveelheid restafval (één van de duurste afvalstromen) voor een besparing op de verwerkingskosten zorgt en doordat de toename

van het ingezamelde PMD een hogere opbrengst aan producentenvergoeding geeft. Deze financiële voordelen geven dekking voor de extra verwerkingskosten (zoals GFT en luiers) en de kosten voor het beheer van het gewijzigde beleid.

2021 ten opzichte van 2020

De realisatie in 2021 ten opzichte van 2020 was als volgt:

- 28 kg minder restafval per inwoner. Dat geeft een besparing op de verwerkingskosten van 672 ton à € 145,63 per ton = € 98.000;
- 12 kg meer GFT per inwoner. Dat geeft hogere verwerkingskosten van 287 ton à € 78,72 per ton = € 23.000;
- 11 kg meer PMD per inwoner. Dat geeft een hogere opbrengst van 264 ton à € 254,00 per ton = € 67.000;

Per saldo geeft dit lagere verwerkingskosten van € 142.000 (gerealiseerd over 9 maanden) in 2021 als gevolg van het nieuwe beleid.

2022 ten opzichte van 2020

De realisatie in 2022 ten opzichte van 2020 is als volgt:

- 56 kg minder restafval per inwoner. Dit geeft een besparing op de verwerkingskosten van 1.340 ton á € 145,63 per ton = € 195.000.
- 4 kg meer GFT per inwoner. Dit geeft hogere verwerkingskosten van 96 ton á € 78,72 per ton = € 8.000.
- 7 kg meer PMD per inwoner. Dit geeft een hogere opbrengst van 167 ton á € 218,00 per ton = € 36.000,00

Per saldo geeft dit lagere verwerkingskosten van € 223.000 in 2022 als gevolg van het nieuwe beleid.

Afvalstoffenheffing bij ongewijzigd beleid

Voor het berekenen wat de afvalstoffenheffing vermoedelijk geweest zou zijn wanneer het beleid niet gewijzigd zou zijn nemen we de lagere verwerkingskosten van 2022 € 223.000. Hier tegenover staan de structurele kosten van € 139.000. Het positieve verschil van € 84.000 vertaalt zich in een lagere afvalstoffenheffing van ongeveer € 8,00 per huishouden.

5.6 Kosten uitbreiding gescheiden inzameling

Er zijn extra kosten gemaakt voor de invoering van de GFT-inzameling bij de hoogbouw en binnenstad, de aanpassing van de PMD-inzameling van verzamelcontainers naar PMD-zakken bij de hoogbouw en de binnenstad en de realisatie van ondergrondse luierscontainers.

Invoering GFT-inzameling bij hoogbouw

De incidentele kosten voor het opzetten van deze nieuwe structuur voor GFT (inclusief nieuwe inzamelmiddelen) en PMD-zakken bedragen € 60.000. Dit is deels gedekt uit reguliere jaarbudgetten en deels uit de voorziening.

Inzameling PMD in hoogbouw en deel binnenstad

Het ophalen van PMD met zakken is jaarlijks € 15.000 goedkoper dan verzamelen via de verzamelcontainers. De eenmalige investering van € 11.000 om de inzameling met PMD-zakken mogelijk te maken is binnen het eerste jaar terugverdiend. Onderstaande tabel vergelijkt de kosten van inzameling van PMD met verzamelcontainers en met zakken.

Kosten PMD	t/m 2021 (verzamelcontainers)	2022 (PMD-zakken)	Toelichting
Structurele kosten per jaar totaal	€ 42.000	€ 27.000	Incl. aanschaf en rondbrengen PMD zakken
Eenmalige kosten totaal	n.v.t.	€ 11.000	Incl. voorlichting (flyers, infographic, kaarten bij zakken, etc.) en extra kliko's voor PMD, PMD ringen en paaltje binnenstad

Regeling babyluiers

De regeling babyluiers kost ongeveer € 11.000 per jaar, voornamelijk als gevolg van de lagere inkomsten uit de afvalstoffenheffing.

Kosten regeling babyluiers	Kosten 2022	Toelichting
Kosten inzameling en verwerking luiers	€ 17.000	
Vermeden kosten voor restafval	- € 22.000	Minder restafval ingezameld en verwerkt
Minder inkomsten uit afvalstoffenheffing	€ 16.000	Tussen 1-1-2022 en 31-10-2022: 8.813 gratis stortingen met luierpas. Omgerekend naar een volledig jaar zijn er 10.575 stortingen, tegen een tarief van € 1,50 per inworp.
Totaal	€ 11.000	

Regeling medisch afval

De regeling medisch afval kost ongeveer € 9.000 per jaar als gevolg van de lagere inkomsten uit de afvalstoffenheffing.

Minder inkomsten uit afvalstoffenheffing	2022	Toelichting
Gratis ledigingen medische container van 140 liter	€ 700	Tussen 1-1-2022 en 2-12-2022: 119 gratis ledigingen van medische containers van 140 liter. Omgerekend naar een volledig jaar zijn er 130 ledigingen, tegen een tarief van € 5,50.
Gratis ledigingen medische container van 240 liter	€ 3.700	Tussen 1-1-2022 en 2-12-2022: 420 gratis ledigingen van medische containers van 240 liter. Omgerekend naar een volledig jaar zijn er 458 ledigingen tegen een tarief van € 8,00.
Gratis inworpen in ondergrondse container met medische afvalpas	€ 4.300	Tussen 1-1-2022 en 31-10-2022: 2.414 gratis inworpen met medische pas. Omgerekend naar een volledig jaar zijn er 2.897 inworpen, tegen een tarief van € 1,50.
Totaal	€ 9.000	

6 Openstaande actiepunten Strategienota

Op basis van de ervaringen met het nieuwe beleid zijn al enkele verbeteringen uitgevoerd, zoals de eerder genoemde voorlichting over de scheidingsregels, de handhaving op het plaatsen van afval naast de ondergrondse containers en de voorlichting tegen het plaatsen van PMD zakken naast de verzamelcontainers. Ook is besloten dat de nieuwe milieustraat en de demontagehal gebouwd worden. Daarnaast zijn nog niet alle maatregelen uit de Strategienota grondstoffenbeleid Wijk bij Duurstede zijn op dit moment uitgevoerd. Vanaf 2023 staan drie actiepunten uit de Strategienota op de planning.

Invoeren eigen papiercontainers buitengebied

In de Strategienota is de maatregel 'pilot papierkliko's buitengebied' opgenomen. Bij woningen in het buitengebied is vaak genoeg ruimte om eigen containers voor papier en karton te plaatsen. Daarom is het plan om een pilot uit te voeren met de introductie van een papiercontainer voor het buitengebied. De eigen papiercontainers worden voorlopig nog niet ingevoerd binnen de bebouwde kom, omdat dit samenhangt met fase 2 van het nieuwe beleid (omgekeerd inzamelen). Zodra restafval naar ondergrondse containers wordt gebracht (dit is omgekeerd inzamelen), kunnen inwoners binnen de bebouwde kom de containers voor restafval gebruiken als papiercontainer.

Invoeren ondergrondse inzameling van restafval in de binnenstad

Vanaf 2023 staat het onderzoek naar het invoeren van ondergrondse inzameling in de binnenstad van Wijk bij Duurstede op de planning.

Aanpassen acceptatie- en tarievenbeleid milieustraat

Het aanscherpen van het poortbeleid op de milieustraat is uitgesteld. Beoogd was de acceptatievoorwaarden aan te scherpen door onder andere de bezoekers te laten betalen voor grof afval en het aantal aanbiedingen per jaar te limiteren. Inmiddels is bekend dat de nieuwe milieustraat en de demontagehal gebouwd gaat worden. Demontage vindt hoofdzakelijk plaats vanuit het grof restafval. Dit wordt voorlopig nog uitgesteld omdat de demontageactiviteiten tot gevolg kunnen hebben dat een tarievenbeleid voor grof afval niet meer noodzakelijk is. Vooruitlopend op de ingebruikname van de demontagehal wordt in 2023 op kleine schaal ervaring opgedaan met demonteren. De gevolgen voor de fractie grof restafval worden gemonitord.

Verbeteren van bestaande inzamelsystemen

In het voorjaar van 2023 worden de glascontainers bij winkelcentrum de Horden vernieuwd. De oude glascontainers worden, tot de nieuwbouw is gerealiseerd, gebruikt bij winkelcentrum de Heul. In de Heul staan nu nóg oudere containers.

In de eerste helft van 2023 worden de ondergrondse restafval containers op de Markt vervangen. Na ruim 11 jaar zijn deze aan vervanging toe. Er is gekozen voor een andere constructie van de inwerpzuil. Deze constructie is beter geschikt voor de toepassing van bedrijfsafval. De verwachting is dat verstoppingen minder vaak voorkomen.

Bronverwijzing

- **Citizens, in opdracht van gemeente Wijk bij Duurstede, 2022**
Onderzoeksrapportage evaluatie grondstoffenbeleid, november 2022
- **Cyclusmanagement, in opdracht van de NVRD en in samenwerking met Rijkswaterstaat, 2022**
Benchmark huishoudelijk afval, Wijk bij Duurstede, peiljaar 2021, oktober 2022
- **Eureco, in opdracht van AVU, 2022**
Rapportage hoeveelheid, samenstelling en scheiding van fijn huishoudelijk afval 2021, gemeente Wijk bij Duurstede, maart 2022
- **Eureco, in opdracht van AVU, 2021**
Samenstelling fijn huishoudelijk restafval 2021, gemeente Wijk bij Duurstede.
- **Eureco, in opdracht van AVU, 2022**
Uitvoering sorteeranalyses fijn huishoudelijk gft-afval, gemeente Wijk bij Duurstede, meetjaar 2022
- **iFocus/Cyber in opdracht van gemeente Wijk bij Duurstede, 2022**
Memo effectenmeting juli 2022, juli 2022
- **iFocus/Cyber, in opdracht van de gemeente Wijk bij Duurstede, 2021**
Memo Diftar meting 2021, september 2021
- **IPR Normag, in opdracht van Rijkswaterstaat, 2021**
Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer. Beschrijvend onderzoek naar de toepassing van geïndividualiseerde gedifferentieerde tarieven bij de gescheiden inzameling van afval- en grondstoffen van huishoudens, 25 januari 2021
- **Gemeente Wijk bij Duurstede, 2021**
Evaluatie invoering diftar Wijk bij Duurstede na 6 maanden, december 2021
- **Gemeente Wijk bij Duurstede, 2022**
Memo voor gemeenteraad: Financiële realisatie nieuw grondstoffenbeleid 2021 Wijk bij Duurstede, 25 februari 2022
- **Gemeente Wijk bij Duurstede, 2020**
Strategienota grondstoffenbeleid Wijk bij Duurstede 2020, februari 2020
- **Rijkswaterstaat, 2019**
Afvalstoffenheffing 2018, december 2018
- **Rijkswaterstaat, 2022**
Afvalstoffenheffing 2021, februari 2022
- **Overzicht geraadpleegde websites**
  - Afvalmonitor, Rijkswaterstaat <https://afvalmonitor.databank.nl>, geraadpleegd op 9 december 2022.
  - Milieu Centraal, www.milieucentraal.nl/minder-afval/afval-scheiden/afval-scheiden-cijfers-en-kilo-s, geraadpleegd op 9 december 2022.
  - Statline CBS
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83452NED/table?fromstatweb>, geraadpleegd op 9 december 2022.
  - VANG vergelijker: <https://www.benchmarkafval.nl/tools/vang-kaart>, geraadpleegd op 9 december 2022.